

Kooperatif Postası

KARINCA

ŞUBAT 2025 YIL: 91 SAYI: 1058 ISSN: 1300-1450

ŞUBAT 2025

KARINCA

Yıl: 91 Sayı: 1058
Şubat 2025

ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Editörler Kurulu
Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM
Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Prof. Dr. Hasan YAYLI
Prof. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)
Head Office and Correspondence Address
Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6
06570 Çankaya - ANKARA
Tel: (0312) 472 99 59 - 472 99 11
Belge Geçer: (0312) 472 97 64
www.koopkur.org.tr
koopkur@gmail.com
admin@koopkur.org.tr

20 Mayıs 1931'de kurulan kamu yararına çalışır,
TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Araştırma Danışmanlık ve Eğitim
Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi

Yazılarda savunulan fikirler yazarlarına aittir.
Gönderilen yazı ve haberler iade edilmez
Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü
Yaygın Süreli Yayın

Yayın Tarihi
28 Şubat 2025

Grafik, Tasarım:
GÖKSU MATBAACILIK
Gökhan KOÇ
Kazım Karabekir Cad. No: 39/98
İskitler - ANKARA
gokhankoc82@hotmail.com

Bu Sayıda.....

BAŞYAZI	3
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ DEVREK MESLEK YÜKSEK OKULU'NDA "KIRSAL KALKINMADA KOOPERATİFLERİN ÖNEMİ" KONULU PANEL DÜZENLENDİ	5
MUSTAFA YAVUZ KOOPERATİFLER HAKKINDA UYGULANABİLECEK TÜRK TİCARET KANUNUNDAKİ İDARİ PARA CEZALARININ GÜNCEL TUTARLARI	10
ÖZDEM SATICI TOPRAK KOOPERATİFLERDE GENEL KURULU TOPLANTIYA ÇAĞIRMA YETKİSİ	15
HAYATİ BAŞARAN TÜRKİYE'DE TARIM SEKTÖRÜNDE ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARI	19
YETER DEMİR USLU ZEHRA ARLI SAĞLIK HİZMETLERİNDE YAPAY ZEKÂ	25
"90 YILDAN SEÇMELER.."	
● BEDİA ÇOBANOĞLU MATBAACILIKTA MÜHİM SİMLAR	29
● BEDİA ÇOBANOĞLU ALLÂME	30
● NECMETTİN DİNÇER TÜRKLERDE ESKİ TİCARET VE SANAT OLAYLARI - (ŞER'İ MAHKEME SİCİLLERİNE GÖRE)	35
● HÜSEYİN TARIM'ER KOOPERATİFÇİLİK İDEAL VE ZİHNİYETİ	37
● FETHİ FETİHÇİ MESKEN YOKSULLUĞUNDAN MESKEN İNŞASINA DOĞRU	38
● FETHİ FETİHLİ MESKEN YOKLUĞUNDAN MESKEN İNŞASINA DOĞRU II	42
● TURGUT AKKAŞ TAN YILDIZI	44

Değerli kooperatif gönüllüleri;

Dergimizin bu sayısında da yine zengin bir içerikle, alanlarında birikim ve iddia sahibi yazarlarımızın makale ve yazılarıyla karşınızdayız.

Gümrük ve Ticaret Uzmanı Mustafa Yavuz'un “**Kooperatifler Hakkında Uygulanabilecek Türk Ticaret Kanunundaki İdari Para Cezalarının Güncel Tutarları**” adlı yazısında kooperatiflere dair usul ve esaslar, kural olarak 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda düzenlenmiş olması ancak bu kanunun 98. maddesinde, “**Bu Kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki anonim şirketlere ait hükümlerin**” tatbiki esas alınması vurgulanmaktadır. Kanuna göre kooperatifler, ticaret şirketi olarak kabul edilmekte, anonim şirketlere, ticari defterlere ve tacirlere ilişkin öngörülen idari para cezaları kooperatifler hakkında da uygulanmaktadır.

Bu makalede, kooperatifler hakkında Türk Ticaret Kanunundaki idari para cezaları ele alınmaktadır. Kabahat kavramı ve idari para cezaları, Türk Ticaret Kanunundaki kabahatlerin güncel tutarları ile idari para cezalarının uygulanma kuralları makalede ayrıntılı şekilde incelenmekte ve değerlendirilmektedir.

Ticaret Bakanlığı, Ticaret Başmüfettişi Özdem Satıcı Toprak, “**Kooperatiflerde Genel Kurulu Toplantıya Çağırma Yetkisi**” adlı yazısında öncelikle kooperatiflerde olağan ve olağanüstü olan iki çeşit genel kurul toplantısından bahsederek konuyu ele almaktadır.

Toplantıya çağırıda bulunma hakkı olan organ ve kişiler, toplantıların tür ve zamanları, çağırının şekli, çağrıya yetkili organ ve kurumlar ile çağrıya yetkili kişiler makalede üzerinde durulan konu başlıklarıdır. Teknolojik gelişmelerin sürece yansımalarına metinde yapılan vurgu da oldukça önemlidir. Toplantı çağırılarının artık çıkarılan bir yasayla GSM numarasına yahut elektronik posta adresine gönderilecek ileti aracılığıyla yapılmasının da mümkün olduğuna vurgu yapılmaktadır.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü bünyesinde Ziraat Mühendisi olarak hizmet eden Dr. Hayati Başaran, “**Türkiye’de Tarım Sektöründe Özelleştirme Uygulamaları**” adlı makalesinde Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan itibaren dünyadaki toplumsal, ekonomik ve siyasal gelişmelere koşut olarak iktisadi politikadaki dönüşüm, değişim ve uygulamaları bir süreç içerisinde sıralayarak ele almaktadır.

Makalede, İzmir İktisat Kongresinde alınan kararlar, devletçilik uygulamaları, Kamu İktisadi Teşekkülleri ile 1980 yılından itibaren tatbik edilen özelleştirme politikalarından söz edilmektedir.

Tarım alanındaki özelleştirme uygulamaları ile Kamu İktisadi Kuruluşlarının hızla satışı ile gündeme gelmiştir. Makalede devletçilik ve karma ekonominin uygulandığı senelerde kurulan Gübre ve Yem Fabrikaları, Türkiye Ziraî Donatım Kurumu (TZDK), TİGEM, Et

Balık Kurumu (EBK), Süt Fabrikaları, Şeker Fabrikaları, Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), Çay Kurumu (ÇAYKUR), TEKEL ile bazı kooperatif ve bankaların özelleştirilmesine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca alt yapı sağlamak üzere kurulan Toprak Su Müdürlükleri, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) de özelleştirme kapsamına alınmıştır.

İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yeter Demir Uslu ile yine aynı üniversitenin *lisans öğrencisi Zehra Arlı*'nin birlikte hazırladıkları “**Sağlık Hizmetlerinde Yapay Zekâ**” adlı ortak makalelerinde yapay zekâ uygulamalarının sağlık alanındaki faydaları ile güvenlik riskleri üzerinde durulmaktadır.

Yapay zekâ, sağlık sektöründe idari ve klinik uygulamalarda verimliliği artırmakta, teşhis ve tedavi süreçlerinde önemli faydalar sağlamaktadır. İlgili makalede, yapay zekânın teşhis ve tedavi algoritmalar, görüntüleme teknikleri ve hasta verilerindeki etkisi üzerinde durulmakta ve örneklendirilmektedir. Yine yapay zekânın hızlı ve uygun maliyetli ilaç geliştirme, kişiselleştirilmiş tedavi ile maliyetlerin düşürülmesi gibi noktalar da vurgulanmaktadır.

Yine üzerinde durulan bir diğer husus da yapay zekânın kullanılmasındaki riskler ve tehditlerdir. Bunun için güçlü veri güvenliği politikalarının uygulanması, etik kuralların belirlenmesi ve şeffaf algoritmaların geliştirilmesi şarttır.

Prof. Dr. Yeter Demir Uslu ve Zehra Arlı, düzenleyici yapıların güncellenmesi ve yapay zekâ sistemlerinin hesap verebilirliğinin sağlanmasının hasta mahremiyetini koruması ile sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğini artıracığından söz etmektedirler.

Dergimizin 91. yılına ulaştığı 2025 yılında da eski sayılardan yaptığımız seçmelere yine aynı başlıkla devam etmektedir.

“**90 Yıldan Seçmeler**” başlığı altında eski yıllardan seçtiğimiz metinler o dönemin dergileri hakkında da bilgi vermektedir. O dönemler itibarıyla az sayıda derginin bulunması dolayısıyla Kooperatif Postası Karınca’da hikâye, şiir, tiyatro eseri ve akademik makaleler de yer almaktaydı.

“**90 Yıldan Seçmeler**” başlığı altında bu sayımızda şu yazılar yer almaktadır: **Bedia Çobanoğlu**, “**Matbaacılıkta Mühim Simalar**”, **Necmettin Dinçer**, “**Türklerde Eski Ticaret Ve Sanat Olayları - (Şer’i Mahkeme Sicillerine Göre)**”, **Hüseyin Tarım’er**, “**Kooperatifçilik İdeal ve Zihniyeti**” ile **Fethi Fetihçi’nin** çevirdiği “**Mesken Yoksulluğundan Mesken İnşasına Doğru I-II**” adlı yazılardır. Ayrıca **Bedia Çobanoğlu** tarafından dilimize aktarılan dünyaca ünlü edebiyatçı **W. Somerset Maugham’ın** “**Allâme**” adlı hikâyesi ile **Turgut Akkaş’ın** “**Tan Yıldızı**” başlıklı hikâyesi hem döneme ilişkin örnek birer örnek olmaları, hem de edebi değerleri bakımlarından okuyuculara tekrar sunulmuştur.

Dergimizin gelecek sayılarında da kooperatifçilik başta olmak üzere ülkemizin bütün sorunları üzerinde duracak ve çözüm üretmek noktasında çaba göstermeye devam edeceğiz.

Sağlıcakla kalın...

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ DEVREK MESLEK YÜKSEK OKULU'NDA

“KIRSAL KALKINMADA KOOPERATİFLERİN ÖNEMİ” KONULU PANEL DÜZENLENDİ

Türk Kooperatifçilik Kurumu ile Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Devrek Meslek Yüksek Okulu'nun işbirliği ile Devrek'te 2025 Kooperatifler yılı münasebetiyle “**Kırsal Kalkınmada Kooperatiflerin Önemi**” konulu Panel Düzenlendi. Panel *Okul müdürü Doç. Dr. Ersin KANAT*'in açılış konuşmasıyla başladı.

Doç. Dr. Kanat, kooperatiflerin ülke kalkınmasında önemli rolü olduğunu belirtti. Bu tür bilimsel faaliyetlerin kendilerini mutlu ettiğini ifade etti. Konuşmasına katılımcılara özellikle Türk Kooperatifçilik Kurumu Başkan ve Yönetim kurulu üyelerine böyle bir organizasyona ortaklık ve öncülük ettikleri ve katıldıkları için, salonda bulunanlara da katılımları için teşekkür etti.

Okul müdürü Doç. Dr. Ersin KANAT

Dr. Öğretim üyesi İhsan Kazkondur kısa açılış konuşmasında katılımcılara ayrı ayrı teşekkür etti ve Panelistleri anons ederek paneli başlattı.

Panelistlerden *Türk Kooperatifçilik Kurumu* başkanı **Prof. Dr. Ali Fuat Ersoy**, konuşmasına öncelikle bu organizasyonu gerçekleştiren başta **Dr. Öğretim üyesi İhsan Kazkondur** olmak üzere *Devrek Meslek Yüksek Okulu Müdür ve öğretim elemanlarına, katılan İlçe tarım müdürü ve ekiplerine, Devrek Güneşi Kooperatifi yönetim kuruluna ve ekibine, Kadın girişim kooperatifine, özellikle katılım gösteren herkese ve ayrıca öğrencilere* teşekkür ederek konuşmasına başladı.

Prof. Dr. Ali Fuat Ersoy, “Kooperatifler sahip olduğu ilke ve değerler gereği iklim değişikliği, yoksullukla mücadele, gıda güvenliği ve sürdürülebilir kalkınma gibi pek çok küresel konuda aktif rol oynamaktadır. Bu sebeple Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda Birleşmiş Milletler 2025 Yılı Uluslararası Kooperatifler Yılı ilan etmiştir. 2025 Uluslararası Kooperatifler Yılı (UKY) kutlamaları ve etkinlikleri tüm dünyada kooperatif işletmelere dikkat çekmeyi ve kooperatifler eliyle topyekün bir ekonomik ve sosyal kalkınmayı hedeflemektedir. 2025 yılının Uluslararası Kooperatifler Yılı olarak ilan edilmesi ülkemizde de yüz yıldan daha fazla bir maziye sahip olan kooperatifçilik kültürünün gelecek nesillere aktarılması, karşılıklı yardım, dayanışma ve demokrasi temelli kooperatif yapılanmalarına ilişkin farkındalığın artırılması için kaçırılmayacak bir fırsat olarak değerlendirilmektedir.” dedi. Konuşmasında Kırsal kalkınmada kooperatiflerin önemine işaret ederek, kalkınmanın kırsaldan başladığını bunu da kooperatifler aracılığı ile yapmanın mümkün olabileceğini belirtti.

Prof. Dr. Ali Fuat Ersoy ayrıca **Türk Kooperatifçilik Kurumu**'nun tanıtımını da yaparak faaliyetlerinden bahsetti.

“Kırsal Kalkınmada Kooperatiflerin Önemi” konulu Panel’den görüntüler

Devrek Güneşi Kooperatif başkanı **Saniye Uysal**, kooperatifin kuruluş ve faaliyetlerini anlattı.

Saniye Uysal, “2010 yılında Zonguldak’ın Devrek ilçesinde sekiz kadın ortakla kurulan S.S. Devrek Merkez Dedeoğlu Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, bugün 62 ortakla büyüyerek yoluna devam etmektedir.

Devrek Güneşi markasıyla, yerel değerlerimize sahip çıkarak doğal, katkısız ve geleneksel lezzetleri tüketicilerle buluşturmaktayız.

Yolculuğumuza gözleme yaparak başladık, zamanla bilgi ve tecrübemizi geliştirerek ürün yelpazemizi genişlettik. Bugün, iki asırlık geleneksel lezzetlerimizden Beyaz Baklava ve Cevizli Kömeci için coğrafi işaret tescili alarak bu değerleri gelecek nesillere taşıyoruz.

Yerel ürünlerimizi sadece bölgemize değil, Türkiye’nin dört bir yanına ulaştırıyor; “**Lezzeti emeğinde gizli**” sloganıyla tüketicilerimize güvenli ve sağlıklı gıdalar sunuyoruz. Yerel Değerlere Sahip Çıkıyoruz Kooperatif olarak sağlıklı gıda ve bilinçli tüketim ilkesiyle hareket ediyoruz.

Ortaklarımız; Siyez, Sarıbaş buğdayı ve Mısır gibi yerel tohumları özenle yetiştirirken, doğadan kızcılık ve kuşburnu gibi ürünler topluyor.

Kendi bahçelerinden taze sebze, meyve ve süt ürünlerini hasat eden üreticilerimiz, bu doğal lezzetleri hijyenik ortamlarda işleyerek sofralarınıza ulaştırıyor. Sürdürülebilirlik ve Çevre Duyarlılığı Kooperatifimiz, sadece geleneksel lezzetleri

yaşatmakla kalmayıp, sürdürülebilir ve çevre dostu bir üretim modeli benimsiyor.

Güneş panelleriyle yenilenebilir enerji kullanarak doğaya duyarlı bir yaklaşım sergiliyoruz.

Aynı zamanda adalet, demokratik katılım, şeffaflık ve iş birliği ilkelerimizden ödün vermeden hareket ediyoruz.

Bizi Ziyaret Edin veya Online Sipariş Verin! Eğer siz de doğal ve geleneksel lezzetleri deneyimlemek isterseniz, Devrek Güneşi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'ni ziyaret edebilir veya online sipariş vererek bu eşsiz tatları sofralarınıza taşıyabilirsiniz.

Doğal, katkısız ve sağlıklı gıdalar arayan herkesi bekliyoruz!" diyerek kısa bir film ile konuşmasını bitirdi.

Türk Kooperatifçilik Kurumu yönetim kurulu üyesi **Prof. Dr. Haşim Özudoğru** konuşmasında kırsal kalkınma kooperatiflerinin önemine değinerek Türkiye'de kırsal kalkınmanın temel sektörünün kooperatifler olduğunu vurguladı.

Okul müdürü Doç. Dr. Ersin Kanat konuşmacılara plaket ve Devrek Baston'u verdi.

KOOPERATİFLER HAKKINDA UYGULANABİLECEK TÜRK TİCARET KANUNUNDAKİ İDARİ PARA CEZALARININ GÜNCEL TUTARLARI

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

Kooperatifler; tüzel kişiliğe sahip olan, ortaklarının belirli ekonomik çıkarlarını ve özellikle geçim ya da mesleklerine ait gereksinimlerini parasal ve işgücü katkılarıyla karşılıklı dayanışma, yardım ve kefalet suretiyle temin edip korumak gayesiyle tüzel ve gerçek kişilerce kurulan değişir sermayeli ve değişir ortaklı ortaklıklardır. Kooperatiflere dair usul ve esaslar, kural olarak 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda¹ (KoopK) düzenlenmiş olup, bu Kanun esas itibariyle kooperatiflerin anayasası hüviyetindedir.

Durum böyle olmakla birlikte KoopK'nın 98. maddesinde, **“Bu Kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki anonim şirketlere ait hükümler uygulanır.”** denilmekte, ayrıca aynı Kanunun 89. maddesinde, **“Kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin muhasebe usulleri ve mecbur olarak tutacakları defterler hakkında 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanır.”** hükmü yer almaktadır. Bunun yanında, mezkûr Kanuna göre kooperatifler, ticaret şirketi olarak kabul edilmektedir. Bu hükümler ve düzenlemeler dolayısıyla, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda² (TTK) anonim şirketlere, ticari defterlere ve tacirlere ilişkin öngörülen idari para cezaları kooperatifler hakkında da tatbik olunmaktadır.

İşte bu çalışmada, kooperatifler hakkında uygulanabilecek Türk Ticaret Kanunundaki idari para cezalarının güncel tutarları detaylı olarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

2. Kabahat Kavramı Ve İdari Para Cezaları

Kabahat, kelime anlamıyla uygunsuz davranış, yakışsız, çirkin hareket, suç, töhmet, kusur gibi manalara gelmektedir.³ 5326 sayılı Kabahatler Kanununun⁴ 2. maddesinde de kabahat deyimi,

*Gümrük ve Ticaret Uzmanı

1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

2) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

3) Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim-31.01.2025).

4) 5326 sayılı Kabahatler Kanunu, 31.03.2005 tarihli ve 25772 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

“kanunun, karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık” şeklinde tarif edilmiştir. Bu çerçevede kabahat, suç kapsamına girmeyen ve daha hafif yaptırımlarla tecziye edilen davranışlardır.

Ceza hukukuna dair kurallarda olduğu gibi idari müeyyideler bakımından da hangi fiillerin kabahat kabul edileceği, bunlara tatbik olunacak yaptırımın ölçüsü ve türü, yaptırımın hafifleştirici ve ağırlaştırıcı sebeplerinin belirlenmesi gibi hususlarda kanun yapıcı takdir yetkisini haizdir.⁵ Bu bağlamda, 5326 sayılı Kanununun 16. maddesinde, kabahatlerden dolayı tatbik olunacak idari müeyyideler idari para cezası ve idari tedbirler olarak sayılmış, idari tedbirler ise mülkiyetin kamuya geçirilmesi ile kanunlarda belirtilen diğer tedbirler olarak zikredilmiştir.

O halde, kabahatler için tatbik olunacak müeyyidelerin başında “**idari para cezaları**” yer almaktadır. İdari para cezası, kamu kurumlarının, hukuk düzenine aykırılık oluşturan fiillere bir yargı makamının kararı olmaksızın kanunların açık bir şekilde verdiği yetkiye istinaden, idare hukukuna özgü usullerle doğrudan doğruya bir idari işlemle tatbik ettiği cezalardır.⁶ Dolayısıyla idari para cezaları, kabahat kabul edilen fiilin işlenmesini mani olmaya ilişkin caydırıcılık etkisini haiz olduğu gibi amme bakımından da meydana gelen zararın giderilmesi gayesine de hizmet etmektedir.

İdari para cezaları nispi ya da maktu olabilir. Bunun yanında idari para cezası, yasada üst ve alt sınırı belirtilmek suretiyle de öngörülebilir. Bu halde, idari para cezasının tutarı tespit edilirken failin kusuru ve ekonomik hali ile oluşan kabahatin haksızlık içeriği dikkate alınır. Kooperatifler hakkında da uygulanan **TTK**'daki idari para cezalarının tümü maktu nitelikte idari para cezalarıdır. Başka bir anlatımla, idari para cezalarının meblağı, zikredilen Kanunda sabit bir şekilde tespit edilmiştir.

Yeri gelmişken ifade edelim ki, **TTK**'da öngörülen idari para cezalarına dair öncelikli olarak bu Kanun hükümleri tatbik olunmakta, anılan Kanunda düzenlenmeyen hususlarda ise kabahatlere ilişkin genel kanun olarak kabul edilen 5326 sayılı Kabahatler Kanunu uygulanmaktadır.

3. Türk Ticaret Kanunundaki Kabahatlerin Güncel Tutarları

TTK'da, idari para cezalarının artırılma oranıyla ilgili olarak bir hüküm bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu Kanundaki para cezalarının artırılması hususunda Kabahatler Kanununun 17/7. maddesi tatbik olunmaktadır. Kabahatler Kanununun zikredilen maddesinde ise; “**İdari para cezaları her takvim yılı başından geçerli olmak üzere o yıl için 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanır. Bu suretle idari para cezasının hesabında bir Türk Lirasının küsuru dikkate alınmaz. Bu fıkra hükmü, nispi nitelikteki idarî para cezaları açısından uygulanmaz.**” hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla, diğer para cezalarında olduğu gibi **TTK**'daki idari para cezaları da, her takvim yılı başından muteber olmak üzere o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanununun⁷ mükerrer 298. maddesine⁸ istinaden Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ilan edilen yeniden değerlendirme oranında **(yeniden değerlendirme yapılacak yılın Ekim ayında Ekim ayı dâhil bir önceki yılın aynı dönemine göre Devlet İstatistik Enstitüsünün Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen ortalama fiyat artış oranında)** artırılmaktadır.

5) Anayasa Mahkemesinin 01.11.2017 tarihli ve E.2017/142, K.2017/150 sayılı kararı.

6) Burcu Erdiç, *İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması*, Ankara Barosu Dergisi, 2012/2, s.249.

7) 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 10-12.01.1961 tarihli ve 10703-10705 sayılı Resmi Gazetelerde yayımlanmıştır.

8) 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298. maddesinin (B) fıkrasında, “Yeniden değerlendirme oranı, yeniden değerlendirme yapılacak yılın Ekim ayında (Ekim ayı dâhil) bir önceki yılın aynı dönemine göre Türkiye İstatistik Kurumunun Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksinde meydana gelen ortalama fiyat artış oranıdır. Bu oran Maliye Bakanlığınca Resmî Gazete ile ilan edilir.” denilmektedir.

TTK'nın 1 Temmuz 2012'de yürürlüğe girdiği göz önünde bulundurulduğunda, bu Kanunda yer alan idari para cezaları yıllar itibariyle; 2013 (%3,93), 2014 (%10,11), 2015 (%5,58), 2016 (%3,83), 2017 (%14,47), 2018 (%23,73), 2019 (%22,58), 2020 (%9,11), 2021 (%36,20), 2022 (%122,93) ve 2023 (%58,46) artırılarak uygulanmıştır. 2024 yılı için ise yeniden değerlendirme oranı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği⁹ (Sıra No: 574) ile %43,93 olarak ilan edilmiştir. Bu halde, TTK'da yer alan idari para cezalarının, 2025 yılında anılan oranda artırılarak uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla, TTK'daki idari para cezalarının 1 Ocak 2025 – 31 Aralık 2025 tarihleri arasında tatbik olunacak tutarlarının, 2024 yılında uygulanan ceza tutarı dikkate alınarak, 574 sıra sayılı Tebliğ'de yer alan söz konusu oranda artırılması icap etmektedir.

Bu açıklamalar kapsamında, kooperatifler hakkında da uygulanan TTK'daki idari para cezalarının 2025 yılı meblağları aşağıda gösterilmiştir:

	Yaptırımı İdari Para Cezası Olan Kabahat	TTK'nın İlgili Hükümü	TTK'da Yer Alan İdari Para Cezası Meblağı (TL)	01.01.2025 - 31.12.2025 Tarihleri Arasında Tatbik Edilecek Ceza Meblağı (TL)
1	Ticaret sicili müdürünce verilen süre içinde kooperatifin tescil isteminde bulunmaması veya tescilden kaçınma sebeplerini bildirmemesi	33/2	1.000	17.686
2	Kooperatifçe ticaret siciline tescil ve kayıt için gerçeğe aykırı beyanda bulunulması	38/1	2.000	35.416
3	Kooperatifin ticaret unvanına ilişkin TTK'da öngörülen esaslara aykırı davranması ¹⁰	51/2	2.000	35.416
4	Ticari defterlerin üçüncü kişi uzmanlara, makul bir süre içinde yapacakları incelemede kooperatifin faaliyetleri ve finansal durumu hakkında fikir verebilecek şekilde tutulmaması	562/1-a	4.000	70.920
5	Kooperatif faaliyetlerinin oluşumu ve gelişmesinin ticari defterlerden izlenememesi	562/1-a	4.000	70.920
6	Kooperatifin, kooperatifle ilgili olarak gönderdiği her türlü belgenin kopyasını, yazılı, görsel veya elektronik ortamda saklamaması	562/1-b	4.000	70.920
7	Kooperatifçe tutulan ticari defterlerin açılış ve/veya kapanış onaylarının yaptırılmaması	562/1-c	4.000	70.920
8	Ticari defterlerin TTK'nın 65. maddesine uygun olarak tutulmaması - Defterlerin Türkçe tutulmaması - Defterlerde, kısaltmaların, harflerin, rakamların ve sembollerin kullanılması halinde bunların anlamlarının açıkça belirtilmemesi - Defterlere yazımların ve diğer gerekli kayıtların eksiksiz doğru, zamanında ve düzenli olarak yapılmaması - Defterlere yapılan bir kaydın, önceki içeriği belirlenemeyecek şekilde çizilmesi ve değiştirilmesi - Defterlerde, kayıt sırasında mı yoksa daha sonra mı yapıldığı anlaşılmayan değiştirmelerin yapılması	562/1-d	4.000	70.920
9	TTK'nın 66. maddesindeki usule aykırı olarak envanter çıkarılması	562/1-e	4.000	70.920
10	Saklanması zorunlu olan belgelerin, sadece görüntü veya başkaca bir veri taşıyıcısı aracılığıyla ibraz edilebildiği durumlarda bu belgelerin bastırılarak veya okunabilen kopyaları sunulması ibraz edilmemesi	562/1-f	4.000	70.920
11	Finansal tabloların, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan muhasebe standartlarına göre tanzim edilmemesi	562/2	4.000	70.920

9) Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:574), 27.11.2024 tarihli ve 32735 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

10) Bahsi geçen kabahat ile ilgili olarak TTK'nın 51/2. maddesinde, "39 ilâ 45 inci veya 48 inci maddeleri ihlal edenler, ikibin Türk Lirası idari para cezasıyla cezalandırılır." denilmektedir. Mezkûr hükümde, idari yaptırıma bağlanan fiiller ayrı ayrı sayılmamış, TTK'nın belli hükümlerine atıfta bulunulmuştur. Dolayısıyla, atıf yapılan maddelerdeki her fiile aykırı hareket için idari yaptırım öngörülmüştür.

4. İdari Para Cezalarının Uygulanma Kuralları

TTK'da yer alan idari para cezalarının muhatabı tacirdir. O halde idari para cezası kooperatif tüzel kişiliği hakkında tatbik olunur. Fakat idari para cezası kooperatifçe ödenmekle birlikte kooperatif, anılan ceza dolayısıyla yönetim kurulu üyelerine rücu edebilir. Rücu kararını alma yetkisi ise kooperatif genel kuruluna aittir.

TTK md 562/14'te, bu Kanundaki idari para cezalarının, farklı bir düzenleme olmayan hallerde, mahallin en büyük mülki amirince verileceği ifade edilmiştir. Mahallin en büyük mülki amiri ise illerde vali, ilçelerde kaymakamdır. Kooperatif hakkında idari para cezası tatbik edecek makam kooperatif merkezinin bulunduğu yere göre tespit edilir. Bu durumda idari para cezası, kooperatifin merkezi ilde ise valiler, ilçe sınırları içinde ise kaymakamlarca verilir.

Öte yandan, TTK'da düzenlenen kabahatler, idari yaptırım kararı uygulanmasına kadar birden fazla işlendiği takdirde, idari para cezasının muhatabı olan kooperatife bir idari para cezası tatbik edilir ve ilgili hükme göre kesilecek ceza iki kat artırılır. Lakin söz konusu kabahatin işlenmesiyle birlikte bir menfaat temin edilmiş ya da zarara neden olmuşsa uygulanacak idari para cezasının miktarı ilgili menfaat yahut zararın üç katından az olamaz (**TTK md. 562/15**).

Sözü edilen hükümde yer alan “**verilecek ceza iki kat artırılır**” ifadesi doğrultusunda ağırlaştırılmış para cezası meblağı şu şekilde hesaplanır. Temel ceza meblağı ile mezkûr cezanın iki katının karşılığı olan tutar toplanır.

Örneğin; 2025 yılı ile ilgili para cezası hesap edilirken, temel ceza miktarı 70.920 TL olan cezalarda bu miktara temel cezanın iki katı olan 141.840 TL eklenir ve ağırlaştırılmış idari para cezasının miktarı 212.760 TL olarak tespit edilir.

Bu kapsamda, kooperatifçe TTK'daki kabahatlerin birden fazla işlenmesi halinde, bu Kanunda yer alan idari para cezası iki kat artırılarak uygulanır. İdari para cezalarının artırımlı tatbikinde, cezanın verilme tarihi değil, kabahatin işlendiği tarih esas alınır.

Diğer taraftan, kendilerine idari para cezası tatbik olunan kooperatifler, kararın tebliğ edildiği günden itibaren en geç 15 gün içinde sulh ceza hâkimliğine başvuruda bulunabilir. Söz konusu sürede başvuruda bulunulmaması halinde uygulanan idari para cezası kararı kesinleşir (**Kabahatler Kanunu md. 27**).

Para cezasının tutarı 15.000-TL'yi aştığından, sulh ceza hâkiminin kararının öğrenildiği tarihten itibaren iki hafta içinde bu karara itiraz edilebilir. İtiraz üzerine verilen karar ise kesindir. (**5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu¹¹ md. 272, Kabahatler Kanunu md. 28/10**).

Yeri gelmişken ifade edelim ki, TTK'daki kabahatlerden dolayı idari para cezası uygulamaya yetkili kamu görevlisi, ilgilinin rızasının olması durumunda cezanın tahsilatını derhal kendisi yapabilir.

Öte yandan, idari para cezasının, kanun yoluna gitmeden önce (**tebliğden itibaren 15 gün içinde**) ödeyen kooperatiften bunun dörtte üçü (**%75'i**) tahsil edilir.

Ancak ödemenin peşin yapılması, karara karşı kanun yoluna gitmeye engel olmaz. Kooperatifin ekonomik durumunun uygun olmaması durumunda idari para cezasının, ilk taksitinin peşin olarak ödenmesi şartıyla, dört eşit taksit halinde ve bir yıl içinde ödenmesi kararlaştırılabilir. Taksitler tam ve zamanında ve ödenmediği takdirde, cezanın kalanının tamamı tahsil olunur (**Kabahatler Kanunu md. 17/3-4**).

11) 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 17.12.2004 tarihli ve 25673 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

5. Sonuç

1163 sayılı Kooperatifler Kanununda yer alan atıf dolayısıyla ve kooperatiflerin tacir sıfatını haiz olması hasebiyle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda öngörülen kabahatler kooperatifler tarafından da işlenebilmektedir. **TTK**'daki kabahatlerin müeyyidesi ise idari para cezası olarak tanzim edilmiştir. 5326 sayılı Kabahatler Kanunu uyarınca **TTK**'da maktu olarak yer alan idari para cezaları, her yılbaşından itibaren bir önceki yıla dair Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından duyurulan yeniden değerlendirme oranında artırılarak tatbik olunmaktadır. Adı geçen Bakanlık tarafından 2025 yılında uygulanacak yeniden değerlendirme oranı %43,93 (*yüzde kırküçvirgüldoksanüç*) olarak ilan edilmiştir.

Bu durumda, **TTK**'da tutarı 1.000 TL, 2.000 TL ve 4.000 TL olarak gösterilen ve kooperatifler hakkında da uygulanan idari para cezaları, sırasıyla 1 Ocak 2025-31 Aralık 2025 tarihleri arasında 17.686 TL, 35.416 TL ve 70.920 TL olarak tatbik olunacaktır. Bahsi geçen cezalar, mahallin en büyük mülki amirince (**ilçelerde kaymakamlar, illerde valiler**) verilir. **TTK**'da tanımlanan kabahatlerden birinin idari para cezası verilinceye kadar birden fazla işlenmesi durumunda, kooperatife bir idari para cezası verilir ve bu ceza iki kat artırılır.

Kaynakça

213 sayılı Vergi Usul Kanunu (10-12.01.1961 tarihli ve 10703-10705 sayılı R.G.'ler).

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı R.G.).

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (17.12.2004 tarihli ve 25673 sayılı R.G.)

5326 sayılı Kabahatler Kanunu (31.03.2005 tarihli ve 25772 sayılı mükerrer R.G.).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı R.G.).

Anayasa Mahkemesinin 01.11.2017 tarihli ve E.2017/142, K.2017/150 sayılı kararı.

Erdoğan, Burcu, İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması, Ankara Barosu Dergisi, 2012/2.

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:574) (27.11.2024 tarihli ve 32735 sayılı R.G.).

<http://www.tdk.gov.tr>

KOOPERATİFLERDE GENEL KURULU TOPLANTIYA ÇAĞIRMA YETKİSİ

Özdem SATICI
TOPRAK*

I - Giriş

Tüzel kişiliği haiz olan kooperatifler kanunen gereken organları vasıtasıyla faaliyetlerini sürdürürler. Bu kuruluşların tüm ortaklardan oluşan genel kurulu, genel kurul tarafından seçilen bir yönetim kurulu ile denetçileri kanun ve ana sözleşme ile kendilerine yüklenen görevleri yerine getirirler.

Kooperatiflerde olağan ve olağanüstü olmak üzere iki türlü genel kurul toplantısı yapılır. Her iki toplantının ifası için de belirli usuller uyarınca toplantıya çağrı yapılması gerekir. Toplantıya çağrıda bulunma hakkı da ancak belirli organ ve kişilere aittir.

II - Kooperatiflerde Genel Kurul Toplantıları

II.1. Toplantı Türleri ve Zamanı

Kooperatifler genel kurul toplantıları vasıtasıyla geçmiş yıl faaliyetlerini, yönetim kurulunun icraatlarını, bilançoynu, gelecek yıllara ilişkin planla gibi kooperatif için önemli olan konuları görüşürler. Üç ay önce ortak olmayanlar hariç her ortağın genel kurula katılma hakkı vardır. **(KK Md.26)**

Kooperatiflerde kuruluş yılı yapılan genel kurul haricinde olağan ve olağanüstü olmak üzere iki türlü genel kurul toplantısı yapılır. Olağan toplantının zamanı her kooperatifin hesap dönemine göre değişir.

Buna göre 1 Ocak-31 Aralık hesap dönemini kullanan bir kooperatifte olağan toplantının hesap döneminin bittiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde yapılması, dolayısıyla Haziran ayı sonuna kadar toplantının icra edilmesi gerekir. **(KK Md.45/1)**

Ayrıca kooperatif üst kuruluşuna ortak olunması ve genel kurul toplantısının gündemine konuyla

*Ticaret Başmüfettişi, Ticaret Bakanlığı

ilgili madde konulması şartıyla, olağan genel kurul toplantıları en fazla iki hesap dönemini kapsayacak şekilde ve birleştirilerek yapılabilmesi de mümkündür. **(KK Md.45/1)**

Olağanüstü genel kurul toplantısı ise adından da anlaşılacağı üzere yapılması zorunlu olmayan ancak beklenmeyen bir durumun gerektirmesi halinde yıl içinde herhangi bir zamanda icra edilebilen toplantıdır. **(KK Md.45/1)**

II.2. Çağrının Şekli

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu genel kurul toplantı çağrısının şeklini açıkça düzenlememiş; genel kurulun ana sözleşmede belirtilen şekil ve surette toplantıya çağrılacağını ifade etmekle yetinmiştir. **(KK Md.45/2)**

Konuyla ilgili olarak Ticaret Bakanlığı'nca hazırlanan ana sözleşmelerde olağan ve olağanüstü toplantılara ilişkin çağrılarının iadeli taahhütlü mektupla veya yazılı olarak imza karşılığında yapılacağı, çağrının, kooperatife yazılı olarak iletilmiş olması şartıyla ortağın **GSM** numarasına veya elektronik posta adresine gönderilecek ileti aracılığıyla yapılmasının da mümkün olduğu şeklinde düzenlemelere yer verilmiştir.¹

Genel kurulda toplantıya çağrının usulüne uygun yapılması önemli bir unsur olup, bu husustaki düzenlemelere uyulmaması genel kurul iptal sebepleri arasında kabul edilmiştir. **(KK Md.53/1/1)**

III-Toplantıya Çağrıya Yetkili Olanlar

III. Çağrıya Yetkili Organ ve Kurumlar

Her toplantının ifası için gereken işlemleri yerine getirecek bir girişime ihtiyacı vardır. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda genel kurulu toplantıya çağırma yetkisi geniş tutulmuş ve birçok organ, kurum ve kişiye bu hak tanınmıştır.

Ancak çağrı talebinde bulunabilmek için Yasa'da belirtilen sıranın takip edilmesi şarttır. Kooperatiflerde genel kurulu toplantıya çağırma öncelikli olarak yönetim kuruluna ait bir görevdir. **(KK Md.43/1)**

Zira yönetim kurulu kooperatifin faaliyetlerini yöneten ve onu temsil eden organdır. **(KK Md.55/1)**

Yönetim kurulunun görev süresinin dolmuş olması çağrıda bulunmasını engellemez. **(KK Md.98, TTK Md.410/1)**

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda ana sözleşme ile bu hususta yetkili kılınan diğer bir organın da genel kurulu toplantıya çağırabileceği düzenlenmiş ise de söz konusu organ ile ilgili bir açıklama yapılmamış; örnek ana sözleşmelerde de böyle bir organ yetkili kılınmamıştır. **(KK Md.431/1)**

Ancak kooperatiflerin örnek ana sözleşmeleri kabul zorunluluğu olmadığından dileyen kooperatiflerin ana sözleşmeye hüküm koymak suretiyle böyle bir organı yetkilendirmelerine yasal bir engel bulunmamaktadır. **(KK Md.3)**

1) <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/il-mudurluklerince-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri>

Diğer taraftan kooperatiflerde genel kurulu toplantıya çağırma yetkisi olan bir diğer organ da denetçiler kuruludur. **(KK Md.43/1)**

Yasa'da yetkinin denetçiler kuruluna ait olduğu belirtildiğinden ve birden fazla denetçi bir kurul oluşturduğundan birden fazla denetim kurulu üyesinin bulunduğu kooperatiflerde çağırmanın da bu denetçilerin tamamınca yapılması gerekir. Yargıtay kararları² ve ana sözleşmelerdeki hükümler de bu yöndedir.³

Ayrıca denetçilerin bu yetkisini ancak “**gerektiğinde**” kullanması gerekir. Söz konusu gereklilik ile ilgili olarak Yasa'da bir düzenleme yapılmamış olmakla birlikte, örnek ana sözleşmelerde bu haller *yönetim kurulunun ihmali ve toplantı nisabını kaybetmesi* olarak belirtilmiştir.⁴

Bununla birlikte genel kurulu toplantıya çağırma yetkisi bazı kurum ve kuruluşlara da sağlanmıştır. Buna göre kooperatifin ortağı olduğu üst birlik de genel kurulu toplantıya çağırma yetkisine sahiptir. Genel kurul bu şekilde de toplanmadığı takdirde ilgili bakanlık⁵ genel kurulu toplantıya çağırabilecektir. **(KK Md.43/1)**

III.2. Çağrıya Yetkili Kişiler

Tasfiye halindeki kooperatiflerde tasfiye memurlarının da genel kurulu toplantıya çağırma yetkisi bulunmaktadır. **(KK Md.43/1)**

Ancak tasfiye memurlarınca bu yetki kullanılmadan önce çağırmanın yapılması yönetim kurulundan talep edilmeli ve çağırmanın amacı tasfiye ile ilgili konuların görüşülmesi olmalıdır.⁶ Yine kooperatif ortaklarının da genel kurulu toplantıya çağırma yetkisi mevcuttur.

Ancak bu yetki ortaklara bireysel olarak sağlanmamış, belirli sayıdaki ortağın birlikte başvurusu aranmıştır. Buna göre dört ortakdan az olmamak şartıyla ortak sayısının en az onda birinin isteği üzerine genel kurul toplantıya yapılabilecektir. **(KK Md.44/1)**

Yönetim kurulu bu isteği en az on gün içinde yerine getirmediği takdirde, istek sahiplerinin müracaatı üzerine ilgili bakanlık genel kurul toplantıya çağırabilecektir, çağırılmadığı takdirde istek sahipleri mahalli mahkemeye başvurarak genel kurulu bizzat toplantıya çağırma iznini alabileceklerdir. **(KK Md.44/2-3)**

Ancak, ortaklar tarafından genel kurul çağırısı yapılabilmesi için yönetim kurulundan toplantıya çağırılmayı talep eden ortaklar ile mahkemeye başvuran ortakların aynı kişilerden ibaret olması gerekmektedir. Aksi durumda, talep mahkemece reddedilebilecektir.⁷

2) Y.11.HD., 2024/3630 E., 2024/5976 K., 04/09/2024 T.

3) <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/il-mudurluklerince-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri>

4) <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/il-mudurluklerince-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri>

5) İlgili bakanlık deyiminden, bu Kanun kapsamındaki tarımsal amaçlı kooperatifler ve üst kuruluşları için Tarım ve Orman Bakanlığı, yapı kooperatifleri ve üst kuruluşları için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve diğer kooperatifler ve üst kuruluşlar için ise Ticaret Bakanlığı'nın anlaşılması gerekmektedir.

6) Y.23.HD., 2013/3909 E., 2013/3911 K., 07/06/2013 T.

7) Y.23.HD., 2012/6965 E., 2013/3954 K., 10/06/2013 T.

Genel kurula çağrının yetkili kişi veya kurumlarca yapıp yapılmadığı ticaret il müdürlüklerince de incelenerek, genel kurulun yetkisiz kişilerce toplantıya çağrılması halinde temsilci görevlendirilmeyecektir.⁸

IV - Sonuç

Kooperatif ortakları olağan ve olağanüstü genel kurul toplantılarına katılmak suretiyle kooperatifle ilgili haklarını kullanırlar. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre genel kurul toplantılarına çağrı yetkisi öncelikle yönetim kuruluna ait olmakla birlikte ana sözleşme ile bu hususta yetkili kılınan diğer bir organ, gerektiğinde denetçiler kurulu, ortağı olduğu üst birlik, tasfiye memurları, ilgili bakanlık ve dört ortaktan az olmamak şartıyla ortak sayısının en az onda biri de genel kurulu toplantıya çağırma yetkisini haizdir.

Ancak ortaklar bu yetkilerini doğrudan kullanamazlar. Bu bağlamda genel kurulu toplantıya çağırma isteyen ve gereken yasal nisabı sağlayan ortaklar çağrı taleplerini öncelikle yönetim kuruluna yöneltmek, talebin karşılanamaması halinde ilgili bakanlığa başvurmak ve yine çağrılmadığı takdirde mahalli mahkemeden genel Kurulu bizzat toplantıya çağırma iznini almak şeklindeki usulü takip etmelidir.

Kaynakça

1-T.C. Yasalar (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr>)

2-Kooperatif ve Üst Kuruluşlarının Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulundurulacak Bakanlık Temsilcisinin Nitelik ve Görevleri Hakkında Yönetmelik (14.01.2022 tarihli ve 31719 sayılı Resmi Gazete)

3-<https://karararama.yargitay.gov.tr>

4-<https://ticaret.gov.tr>

---

8) Bkz. Kooperatif ve Üst Kuruluşlarının Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulundurulacak Bakanlık Temsilcisinin Nitelik ve Görevleri Hakkında Yönetmelik Madde 5/2-b

TÜRKİYE'DE TARIM SEKTÖRÜNDE ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARI

Hayati BAŞARAN*

Türkiye'nin ekonomi politikaları, İzmir İktisat Kongresi'nde kabul edilen ilkeler bağlamında özel sektörü teşvik edici anlayışla başlamıştır.¹ Ancak sermaye birikimi ve bilgi birikiminin yeterli olmaması nedeniyle özel girişimcilikte beklenen gelişme sağlanamamış Türkiye'nin kuruluş yıllarında tüketime yönelik ihtiyaçları karşılamak ve tarımsal alanda girdi ihtiyacını karşılayacak işletmeler kamu sermayeli kurulmuştur. Türkiye'nin ilk kamu iktisadi teşebbüsü, 1925 yılında 633 sayılı Kanun'la kurulan Türkiye Sanayi ve Maadin Bankasıdır.²

Türkiye Sanayi ve Maadin Bankasının yapısı birtakım düzenlemelerle değiştirilerek 1933 yılında Sümerbank ve 1935 yılında Etibank ortaya çıkmıştır.

İlk kurulan **KİT**'ler, doğal kaynakların ülke ekonomisine kazandırılması, eksik altyapının tamamlanarak sanayi yatırımlarına olanak sağlanması ve istihdam yaratıcı özellikleri ile ülke ekonomisinin gelişmesinde ve yerli sanayinin gelişiminde önemli katkıları olmuştur. **KİT**'lerin ülke ekonomisindeki öncü konumu özellikle sermaye gerektiren sektörlerde uzun yıllar devam etmiştir. Ülkenin genel durumundan, toplum refahından devleti sorumlu tutan bir dünya görüşünün varlığı ve başatlığı da Türkiye'de girişimcilik olgusunun gelişmesini güçleştirmiş veya geciktirmiştir.

Bu gelişmeler, devletin ekonomiye daha aktif bir şekilde müdahale etmesini gerekli kılmıştır. Bu dönemde, devletçilik ve karma ekonomi sistemi içinde özel sektörün yapamadığı işler, devlet tarafından üstlenilmiştir. **KİT** diye tanımladığımız kuruluşların temeli de bu dönemde atılmıştır. **KİT**'ler özel teşebbüsün girmeye cesaret edemediği, sermayenin yetişmediği, özel şirketin kârlı bulmadığı ve teknoloji temin edemediği, fakat ekonomi için gerekli olan alanlarda geçici nitelikte çalışmak üzere kurulmuşlardır.

* **Dr., Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü**
H.basaran@gtb.gov.tr

1) 1927 yılında Teşvik-i Sanayii Kanunu çıkarılmıştır.

2) Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası, 633 sayılı Kanun'la kurulmuştur. 633 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinde "Banka kendisine devredilen fabrikaları, yüzde elli biri nama muharrer senetle kendisine ve Türk efrat ve eşhası hükmiyesine ait olmak üzere tesis edeceği Türk anonim şirketlere devrederek işletmeye mezundur," ifadesi yer almaktadır. Bu ifade, kavramsal olarak özelleştirmenin ülke gündeminde 1925 yılından itibaren var olduğunu göstermektedir.

Devletlerin mal ve hizmet üretimi yaparak ticari faaliyette bulunmasının birinci nedeni ekonomiktir. Ülke yönetimlerinin politik tercihi ne olursa olsun gelişmekte olan ülkelerde; kalkınmayı sağlamak, ekonomiye yön vermek, özel sektöre öncülük etmek, özel sektörün başaramayacağı veya giremediği işleri yapmak, tekelci piyasayı devlet eliyle işletmek/yönetmek için kamunun yönetiminde işletmeler bulunur.

Ülkelerin yönetim sistemi, gelişmişlik düzeyi, sosyal anlayış yaklaşımına göre devletin ekonomik hayata müdahalesinin boyutu farklılık gösterebilmektedir. Bu farklılık devletlerin hizmet sunacakları kurumların veya üretim yapacakları işletmelerin statü, özellik ve fonksiyonlarını da belirlemektedir.

İkinci Dünya Savaşı döneminde kamu girişimciliği ön plana çıkmıştır. Bütün Avrupa ülkelerinde yaygın bir şekilde uygulanan ekonomiyi devlet eliyle canlandırma girişimleri, devlet mekanizmasının toplumsal örgütlenme içindeki yerinin yeni baştan gözden geçirilmesine ve sosyal refah devleti kavramının yerleşmesine yol açmıştır.³

İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan iki kutuplu ekonomik yapıda, özellikle batı bloku ülkelerinde özel girişimcilik büyük hız kazanmıştır. Türkiye'de de 1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti, ağır sanayi ve alt yapıyı ilgilendiren kuruluşlar dışındaki faaliyetlerin özel sektöre yürütülmesine ilişkin niyetini hükümet programına koymuştur. Bu çerçevede 1951 yılında Sanayi Kalkınma Bankası kurulmuş, 1954 yılında çıkarılan Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ile özel girişimciliği teşvik edici düzenlemeler yapılmıştır.

Türkiye Ekonomisinin planlı dönemi **KİT**'ler yönünden de yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Beş Yıllık Kalkınma Planları, **KİT**'lerin faaliyetlerine yön verme çalışmalarının yoğunlaştığı yeniden düzenlemeleri öngörmüştür. **KİT**'lerin kaynak yaratan kurumlar haline getirilmesi beklenti ve hedefi nedeniyle yeniden düzenlenmelere ağırlık verilmiştir.

Bir kuruluşun kaynak yaratabilmesi için kârlı ve verimli olması gereklidir. Ancak **KİT**'lerin planlı ekonomi döneminde de karma ekonomi modeli içindeki yeri ve fonksiyonları kesin ve açık biçimde saptanamamıştır. Planlı dönemler süresince yaşanan belirsizlikler ve politik müdahaleler nedeniyle **KİT**'lerin faaliyeti azalmamış aksine yatay ve dikey olarak büyümeye devam etmiştir⁴.

Türkiye, 1980'lere doğru dünyada ivmelenen liberalizm sonucu meydana gelen ekonomik gelişmelerin etkisinde, serbest piyasa ekonomisine geçiş yolunda 24 Ocak 1980 tarihinde yeni ekonomi programı uygulamaya koymuştur.

Bunun sonucu olarak, devlet müdahaleciliğini azaltacak tedbirlerin yanında, kamu sektörünün küçülmesi amacıyla, özelleştirme konusu ülke gündeminde yer almıştır. 1980 yılından sonra uygulanan ekonomi politikaları çerçevesinde **KİT**'lerin fiyat kontrolleri aşamalı olarak kaldırılmış, dış ticaret ve sermaye hareketleri serbestleştirilmiştir.

TL'nin değer kazanma eğilimine girmesi, dış ticarete koruma oranlarının düşürülmesi, ücretlerin ve iç piyasada tarımsal ürün fiyatlarının hızla yükselmesi gibi gelişmeler **KİT**'leri olumsuz yönde etkilemiş ve rekabetçi özelliklerini kaybetmişlerdir.

Özel teşebbüsün yeterli sermaye birikimi ve tecrübeye ulaşarak yatırım yapar hale gelmesi, ekonomide liberal politikalara ağırlık verilmesinin yanında, Türkiye ekonomisinin konjonktürel olarak karşılaştığı zorluklar ve kamu işletmeciliğinin beraberinde getirdiği sorunlar **KİT**'leri de etkileyerek mali bünyelerinde giderek artan yapısal bozulmalara neden olmuştur.

3) Berberoğlu (1987)

4) 1970'li yıllardan sonra da **KİT**'lere bağlı yeni tesis ve işletmeler açılmış, 1980 yılında **KİT** zararları bir yılda %70 artmıştır.

Özelleştirme

Mal ve hizmet üretiminin nasıl yapılacağı görüş ve uygulamalarının yönetimi devletlerin rolünü ortaya koymaktadır. Devletin rolü, üretim ve hizmetin doğrudan devlet tarafından yapılmasını savunan kamucu anlayış veya devletin düzenleyici roller üstlenmesini savunan özel girişimci anlayış kapsamında belirlenmektedir.

Özelleştirme kavramı da bu yön vericilik etkisiyle anlam bulmaktadır. Özelleştirmenin amaç, hedef ve sonuçları üzerine iktisadi değerlendirmeler kadar siyasal yaklaşımlar ve sosyal değerlendirmeler de etkili olduğundan, özelleştirme olgusunun anlayışındaki farklılıklar da özelleştirme kavramı ile ilgili olarak tanım çeşitliliğini ortaya çıkarmıştır.

Bu farklı yaklaşımlar nedeniyle kavram üzerinde mutabık kalınmış bir tanım bulunmamaktadır. Dar anlamı ile özelleştirme “**Kamuya ait varlıkların satışı**” olarak kabul edilmektedir.

Kapsamlı tanımı ile özelleştirme; “**Kamunun sahip olduğu ticari ve sınai teşebbüsler ile varlıkların mülkiyet, yönetim ve denetimlerinin tamamen veya kısmen özel kişi ve kuruluşlara devredilmesi**” anlamını taşımaktadır.

Özelleştirme kavramına, mülkiyeti kamuda kalmak üzere işletme hakkının devri, kiralama, yap-ışlet-devret, kamu özel iş birliği ve benzeri uygulamaları da eklemek gerekmektedir.

Özelleştirme dendiğinde akla ilk **KİT**'ler gelmektedir. Ancak uygulamanın merkezinde bulunmasına rağmen özelleştirmenin gerek konusu ve gerekse de kapsamı **KİT**'leri aşmaktadır.⁵ Mülkiyeti devlete veya bir kamu kurumuna ait kuruluşlara kısaca **KİT** denilmektedir.

Türkiye’de çerçeve niteliği taşıyan ilk **KİT** düzenlemesi, 1938 tarihli 3460 sayılı “**Sermayesinin Tamamı Devlet Tarafından Verilmek Sureti ile Kurulan İktisadi Teşebbüslerin Teşkilatı ile İdari ve Murakabeleri hakkındaki Kanundur.**” Daha sonra 1964 yılında 440 sayılı “**İktisadi Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakler hakkında Kanun**” yürürlüğe girmiştir.

Yaklaşık on dokuz yıl yürürlükte kalan 440 sayılı Kanun, 1983 yılında 60 sayılı **KHK** ile yürürlükten kaldırılmıştır. 60 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları Hakkındaki **KHK**, 8 Haziran 1984 tarihli 233 sayılı **KHK** ile yürürlükten kaldırılmıştır.

2025 yılı itibarıyla yürürlükte olan 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, **KİT**'lerle ilgili çerçeve mevzuat niteliği taşımaktadır. 233 sayılı **KHK**'da **KİT**'ler;

“İktisadi devlet teşekkülü (İDT) ve kamu iktisadi kuruluşunun (KİK) ortak adı olup; Sermayesinin tamamı devlete ait olan ve Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan, Tüzel kişiliği haiz, sorumlulukları sermayeleri ile sınırlı bulunan, Genel Muhasebe Kanunu ile Devlet İhale Kanunu’na ve Sayıştayın denetimine tabi olmayan, İktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyette bulunan (İDT) veya tekel niteliğindeki mal ve hizmetleri kamu yararı gözeterek üretmek ve pazarlamak üzere kurulan ve gördüğü bu kamu hizmeti dolayısıyla, ürettiği mal ve hizmetler imtiyaz sayılan (KİK), 233 sayılı KHK’da saklı tutulan hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi olan kuruluşlar,”

olarak tanımlanmıştır. 233 sayılı **KHK**, **KİT**'leri iktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşları olarak belirlenmiş ve müessese, bağlı ortaklık ve iştirakler şeklinde alt birimler oluşturmuştur.

5) Akalın, (2003)

Tarım Sektöründe Özelleştirme

Ekonomisi tarıma dayalı olarak kurulan Türkiye'nin ilk kamu iktisadi kurumları da tarım sektörünün ihtiyacına göre ortaya çıkmıştır. İlk yüzyılında Türkiye'de tarım sektöründe mal ve hizmet üretimini sağlayabilmek için ya özel kanunlar ile kurumlar kurulmuş ya da **KİT** kanunu çerçevesinde doğrudan işletmecilik yapan kuruluşlar faaliyete geçirilmiştir. Tarımsal alanda hizmet sunan özel kanunlarla kurulan kurumların başlangıç sermayesi devlet tarafından karşılandığından İktisadi Devlet Teşekkülü (**İDT**) statüsünde faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Devletin kuruluşuyla birlikte ortaya çıkan tarımsal **KİT**'ler, Türkiye tarım sektörünün gelişmesine uzun yıllar hizmet etmişlerdir.

Tarımsal işletmecilik oldukça kapsamlı olup geçimlik ihtiyacı karşılayan bireysel faaliyetlerden başlayarak tarımsal ürünleri üretip her aşamada pazarlayan ve imalat yapan büyük sanayi faaliyetlerini de içine almaktadır.

Tarımsal faaliyette girdi olarak kullanılan maddelerin üretimini gerçekleştiren gübre fabrikaları, yem fabrikaları gibi sanayi işletmelerine tarımsal sanayi adı verilirken, tarımsal ürünleri hammadde olarak işleyerek yeni ürün imal eden un fabrikaları, süt fabrikaları gibi sanayi işletmelerine tarıma dayalı sanayi işletmeleri adı verilmektedir.

Tarımsal girdi sağlayan piyasanın işleyişi ile tarımsal ürün işleyen veya pazarlama işlevi gören kurumların özellikleri farklı olduğundan tarımsal piyasalar homojen özellik göstermemektedir.

Bu nedenle tarladan sofraya kadar süreçte yürütülen çeşitli işlevlerin tek bir kurumsal yapı tarafından yerine getirilmesi beklenmemektedir.

Türkiye'nin ilk yüzyılında tarım sektöründe mal üreten veya hizmet sunan kamu işletmeleri de daha çok işlevlerine göre özellik kazanmışlardır.

Girdi temininden, finansal kaynak sağlama ve pazarlamaya kadar tarım sektöründe farklı görevler üstlenen kurumların işlevsel özelliğine göre gruplaması Tablo-1'de özetlenmiştir.

Tablo-1: İşlevlerine göre tarımsal alanda mal üreten veya hizmet sunan kuruluşlar

Girdi, Makine ve Teçhizat Sağlayan Kuruluşlar	Ürün Pazarlanan ve Ürün İşleme Fonksiyonu Üstlenen Kuruluşlar	Finansal Kaynak Sağlayan Kuruluşlar	Altyapı Yatırımı Gerçekleştiren kuruluşlar
-Gübre Fabrikaları -Yem Fabrikaları -Türkiye Zirai Donatım Kurumu (TZDK) -TİGEM -Kooperatifler	-Et Balık Kurumu -Süt Fabrikaları -Şeker Fabrikaları -Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) -ÇAYKUR -TEKEL --Kooperatifler	-Bankalar -Kooperatifler	-Toprak Su Müdürlükleri -Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü -Tarım Reformu Genel Müdürlüğü -Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ)

24 Ocak Kararları'nın etkisi ile tarım sektöründe reform çalışmaları hızlanmıştır. Reform çalışmaları sırasında tarım sektörünün yapısal özelliklerine ısrarla vurgu yapılarak, çoğu zaman sonuç sorun karmaşası da yaşanarak ekonomi politikaları eksenli öneriler ve programlar belirleyici olmuş; reform çalışmalarının ana amacını tüm harcamalarda olduğu gibi tarım sektöründe de mali disipline uygun harcama programları oluşturmuştur. Bu bağlamda, tarımsal **KİT**'lerin harcamalarının disipline edilmesi beklenmiş, nihai hedef olarak tarımsal **KİT**'ler özelleştirme programına alınmıştır. Batılı birçok ülke tarımsal **KİT**'lerin satışında, kooperatifler aracılığıyla kendi üreticilerine devir yöntemini tercih etmiştir. Türkiye ise gelir beklentisini hedefleyerek tarımsal alanda hizmet sunan **KİT**'leri ağırlıklı olarak varlık satış yöntemiyle özelleştirmiştir.

Faaliyetini **IDT** statüsünde yürüten ve daha sonra özelleştirilen veya statüsü değişerek faaliyetine devam eden tarımsal alanda hizmet sunan kurumlar aşağıda sıralanmıştır:

- Türkiye Ziraî Donatım Kurumu, 11 Mart 1998 tarih ve 98/25 sayılı **ÖYK** Kararı ile özelleştirme kapsamına alınmış ve tamamı özelleştirilmiştir.
- Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu 3291 sayılı kanun kapsamında özelleştirme programına alınmış, 1985 yılında Kars Süt Mamulleri Müessesesinin işletme hakkının devredilmesi ile özelleştirme süreci başlamıştır. Daha sonra 20 Mayıs 1992 tarih ve 3088 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla özelleştirme kapsamına yeniden alınmıştır. Tüm işletmeleri özelleştirilmiştir.
- TEKEL, 5 Şubat 2001 tarih ve 2001/06 sayılı **ÖYK** Kararı ile özelleştirme kapsamına alınmıştır. İşletmelere ayrılarak farklı yöntemlerle özelleştirilmiştir.
- Et ve Balık Kurumu, 20 Mayıs 1992 tarih ve 3088 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla özelleştirme kapsamına alınmıştır. Kısmi özelleştirme yapılmış, statüsü değiştirilmiş olarak faaliyetine Et ve Süt Kurumu adıyla devam etmektedir.
- Yem Sanayi T.A.Ş., 20 Mayıs 1992 tarih ve 3088 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla özelleştirme kapsamına alınmıştır. Türkiye Yem Sanayi tüm işletme ve varlıklarıyla özelleştirilmiştir.
- TÜRKŞEKER, 2000/92 sayılı ÖYK kararı ile özelleştirme kapsamına alınmıştır. Kısmi özelleştirme yapılmıştır.
- ÇAYKUR, Bakanlar Kurulunun 2017/9756 sayılı kararı ile Türkiye Varlık Fonuna aktarılmıştır.
- Toprak Mahsulleri Ofisi, Anastatü değişikliği yapılmış olarak faaliyetine devam etmektedir.

Türkiye'de **KİT**'lerin özelleştirmesini sağlayan ilk düzenleme 3291 sayılı Kanun olmuştur. Türkiye'de ilk özelleştirme uygulaması da 24 Mart 1986 tarihinde **SEK** Kars Süt Mamulleri Müessesesinin bedelsiz olarak kiralanmasıyla başlamıştır.

1989 yılında da **SEK** Kahramanmaraş Fabrikasının satışı gerçekleşmiştir. Türkiye'de tarım sektöründe özelleştirme uygulamaları 1990'lı yıllarda hız kazanmış, 2023 yılına kadar devam etmiştir.

Türkiye'de tarımsal **KİT**'lerin özelleştirme uygulamalarının yıllara göre gelişimi Tablo-17'de özetlenmiştir.

Tablo-2: Tarımsal alan özelleştirme uygulamalarının yıllara göre gelişimi

Yıl	Özelleştirilen KİT	İşletme sayısı	Özelleştirme Yöntemi
1986	TSEK	1	Bedelsiz Kiralama
1989	TSEK	1	Varlık satışı
1993	TSEK	2	Varlık satışı
	Yem Sanayi	13	Varlık satışı
1994	Yem Sanayi	9	Varlık satışı
1995	TSEK	34	Varlık satışı
	Yem Sanayi	3	Varlık satışı
	EBK	11	Varlık satışı
1998	TSEK	2	Varlık satışı
2000	EBK	4	Varlık satışı
2003	TZDK	1	Varlık satışı
2004	EBK	1	Varlık satışı
	TEKEL	2	İşletme Hakkı Devri
2005	TEKEL	1	İşletme Hakkı Devri
2006	TEKEL	3	İşletme Hakkı Devri
2008	TEKEL	5	İşletme Hakkı Devri
		1	İntifa Hakkı
2010	TEKEL	2	İşletme Hakkı Devri
2018	TŞFAŞ	10	Varlık satışı

SAĞLIK HİZMETLERİNDE YAPAY ZEKÂ

Yeter DEMİR USLU*
Zehra ARLI**

Giriş

Son yıllarda yapay zekâ teknolojileri, sağlık sektöründe büyük bir devrim yaratmış ve sağlık alanında köklü değişimlere öncülük etmiştir. Yapay zekâ uygulamaları, hasta bakım hizmetlerinden teşhis süreçlerine, ilaç geliştirme aşamalarından operasyonel verimliliğin artırılmasına kadar geniş bir yelpazede kullanılmaktadır.

Özellikle tıbbi görüntüleme, hastalık tahmini, kişiselleştirilmiş tedavi planları ve klinik karar destek sistemleri gibi alanlarda yapay zekâ çözümleri, sağlık hizmetlerinin kalitesini ve hızını artırarak hem hastalar hem de sağlık profesyonelleri için büyük avantajlar sağlamaktadır (**Büyüköze & Dereli, 2019**).

Yapay zekanın geniş bir uygulama alanı bulmasının ardında, büyük verinin işlenmesi ve anlamlı bilgiye dönüştürülmesi yatmaktadır. Sağlık sektöründe her gün milyonlarca hasta kaydı, tıbbi görüntü, genetik bilgi ve klinik veri üretilmektedir. Yapay zekâ, elde edilen bu büyük veriyi analiz ederek, hastalıkların erken teşhisi, tedavi planlarının oluşturulması ve hatta hastalıkların önlenmesi gibi kritik süreçlerde etkin rol oynamaktadır (**Dash vd., 2019**).

Bunun sonucunda, sağlık hizmetlerinde hız artarken maliyetlerin de düşmesi hedeflenmektedir. Ancak yapay zekanın bu potansiyeli, beraberinde bazı zorlukları ve tartışmaları da getirmektedir. Özellikle veri gizliliği, bu teknolojinin sağlık sektöründe yaygınlaşmasının önündeki en büyük engellerden biri olarak görülmektedir.

Sağlık verileri son derece hassas ve kişisel bilgiler içerdiği için, bu verilerin yapay zekâ sistemleri tarafından işlenmesi sırasında gizlilik ve güvenliğin sağlanması kritik bir öneme sahiptir. Veri ihlalleri, yetkisiz erişimler ve kötüye kullanım gibi olası riskler hem hasta mahremiyetini tehdit etmekte hem de sağlık kurumlarının itibarını zedeleyebilmektedir (**Chen vd., 2014**).

Bu bağlamda, yapay zekanın sağlık sektöründe sunduğu fırsatlar ve zorluklar ışığında veri gizliliğinin önemi giderek daha fazla tartışılmaktadır. Bu çalışmada, yapay zekanın sağlık sektörüne sağladığı faydalar ve veri gizliliğinin önemi konuları ele alınacaktır.

* Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi

** Lisans Öğrencisi, İstanbul Medipol Üniversitesi

Yapay Zekânın Sağlık Sektöründeki Faydaları

Yapay zekâ, sağlık sektöründe önemli yenilikler sunarak süreçleri hızlandırmakta, yapılan işlemlerin doğruluğunu artırmakta ve maliyetleri düşürmektedir. Hem idari hem de klinik uygulamalarda verimliliği artıran yapay zekâ, özellikle teşhis ve tedavi süreçlerinde hekimlere destek sağlamakta, karar mekanizmalarını güçlendirmektedir. Yapay zekânın sağlık alanındaki uygulamaları, hastalıkların teşhisi, izlenmesi, tedavi seçeneklerinin saptanması ve hatta hasta yönetimi gibi pek çok alanda önemli katkılar sunmaktadır.

Örneğin yapay zekâ tabanlı yöntemler, geleneksel yöntemlere kıyasla hastalıkların daha hızlı teşhis edilmesine yardımcı olmakta, kanser teşhisinde hata payını azaltmakta ve hastaların semptomlarını analiz ederek rehberlik sağlamaktadır.

Ayrıca, BT görüntülerini değerlendirerek otomatik tıbbi raporlar oluşturabilmektedir (**Bernaert ve Akpakwu, 2018**).

Yapay zeka, sağlık sektörüne çeşitli faydalar sağlamaktadır. Bu faydalar (**Uzun, 2020; Şener vd., 2022; Thakkar vd., 2024**):

- 1. Hassas Teşhis ve Tedavi:** Yapay zekâ destekli algoritmalar, görüntüleme teknikleri ve hasta verilerinden anlamlı bilgiler çıkarmakta son derece etkili olmuştur. Örneğin, Google Health tarafından geliştirilen bir yapay zekâ modeli, meme kanserinin erken teşhisinde uzman radyologlardan daha başarılı sonuçlar elde etmiştir.
- 2. Hızlı ve Uygun Maliyetli İlaç Geliştirme:** Yapay zekâ, ilaç geliştirme süreçlerini hızlandırarak hem maliyetleri düşürmekte hem de piyasaya daha hızlı ilaç sunulmasını sağlamaktadır. Geleneksel ilaç geliştirme süreçleri yıllarca sürebilir ve milyarlarca dolara mal olabilirken, yapay zekâ tabanlı modellemeler ve simülasyonlar bu süreyi ve maliyeti önemli ölçüde azaltmaktadır.
- 3. Kişiselleştirilmiş Tedavi:** Yapay zekâ, hastaların genetik ve klinik verilerini analiz ederek kişiselleştirilmiş tedavi planları sunmakta ve bu sayede tedavi etkinliğini artırmaktadır. Özellikle onkoloji alanında, hastanın genetik yapısına uygun tedavi seçenekleri sunarak daha iyi sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır.
- 4. Yönetimsel Maliyetlerin Azaltılması:** Yapay zekâ, sağlık kuruluşlarında yönetsel süreçlerin verimliliğini artırarak maliyetleri düşürmektedir. Yapay zekâ tabanlı planlama ve tahmin algoritmaları, hasta randevularını optimize ederek bekleme sürelerini azaltmakta ve kaynak kullanımını etkinleştirmektedir.

Yapay Zekâ Kaynaklı Veri Gizliliği Sorunları

Yapay zekâ sistemleri, büyük miktarda veri ile çalışmakta ve bu veriler genellikle kişisel ve hassas bilgileri içermektedir.

Özellikle sağlık sektöründe kullanılan veriler, hastaların tıbbi geçmişi, genetik bilgileri, tedavi planları ve diğer kişisel sağlık bilgilerini kapsamakta olup son derece hassas ve gizliliği korunması gereken verilerden oluşmaktadır.

Veri gizliliği ve güvenliği yeterince sağlanmadığında, bu bilgiler kötü niyetli kişiler veya kurumlar tarafından ele geçirilip kimlik hırsızlığı, dolandırıcılık veya ayrımcılık gibi amaçlarla kötüye kullanılabilir.

Yapay zekâ sistemleri, eğitildikleri veriler doğrultusunda kararlar aldığından dolayı bu verilerde çeşitlilik eksikliği veya önyargı bulunması durumunda, sistemler bu önyargıları öğrenerek pekiştirebilmektedir.

Örneğin, bir sağlık kuruluşunda işe alım sürecinde kullanılan yapay zekâ sistemi, cinsiyet, etnik köken veya yaş gibi demografik faktörlere dayalı olarak ayrımcı kararlar verebilir. Bu durum, iş gücünde çeşitliliğin azalmasına ve fırsat eşitliğinin bozulmasına yol açabilir (**Tarcan vd., 2024**).

Sağlık sektörü, hassas ve kişisel verilerin yoğun olarak kullanıldığı bir alan olduğundan, bu verilerin yetkisiz erişim, çalınma veya suistimal edilme riski oldukça yüksektir. Özellikle yapay zeka sistemlerinin bulut tabanlı veri depolama ve paylaşım özellikleri, siber saldırılar için cazip hedefler oluşturmakta ve hastaların mahremiyetini ciddi tehlike altına sokmaktadır.

Örneğin, fidyeye yazılımları ile hasta bilgileri şifrelenip sağlık kuruluşlarından fidyeye talep edilmekte ya da veri ihlalleri sonucu hasta bilgileri kara borsada satılabilmektedir. Buna ek olarak, yapay zekâ algoritmalarının şeffaf olmaması ve “kara kutu” olarak adlandırılan yapısı nedeniyle, sistemlerin nasıl karar verdiği tam olarak anlaşılammaktadır.

Bu durum, hatalı teşhis veya tedavi önerilerinin nedenini açıklamayı zorlaştırmakta ve hastaların güvenini sarsmaktadır. Özellikle yanlış teşhisler, hastaların yanlış tedaviler almasına veya tedavi edilmemesine yol açarak sağlık sonuçlarını olumsuz etkileyebilir.

Bu nedenle, yapay zekâ uygulamalarının adil, güvenilir ve şeffaf olması için veri gizliliğinin korunması, önyargıların önlenmesi ve hesap verebilirliğin sağlanmasına yönelik güçlü etik ve güvenlik politikalarının benimsenmesi gerekmektedir (**Başkaya & Karacan, 2022**).

Sonuç

Yapay zekâ, sağlık sektöründe teşhis, tedavi ve operasyonel verimlilik gibi birçok alanda önemli avantajlar sunmakta ve sağlık hizmetlerinin kalitesini artırmaktadır.

Ancak bu teknolojinin etkin ve güvenli bir şekilde kullanılabilmesi için veri gizliliği, güvenliği ve etik sorunların dikkatle ele alınması gerekmektedir. Özellikle sağlık verilerinin mahremiyeti ve algoritmalarındaki önyargıların önlenmesi, yapay zekâ uygulamalarının adil ve güvenilir olmasının temelini oluşturmaktadır.

Sağlık sektöründe yapay zekânın başarılı bir şekilde benimsenmesi için güçlü veri güvenliği politikalarının uygulanması, etik kuralların belirlenmesi ve şeffaf algoritmaların geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Ayrıca, düzenleyici yapıların güncellenmesi ve yapay zekâ sistemlerinin hesap verebilirliğinin sağlanması hem hasta mahremiyetini koruyacak hem de sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğini artıracaktır.

Sonuç olarak, yapay zekâ teknolojilerinin sunduğu fırsatları en iyi şekilde değerlendirebilmek ve risklerini en aza indirebilmek için, etik ilkelere dayalı, güvenli ve şeffaf bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu bağlamda, sağlık sektöründe yapay zekâ uygulamalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması sırasında multidisipliner iş birlikleri ve sürekli iyileştirme süreçleri desteklenmelidir.

Böylece, yapay zekânın sağlık hizmetlerinde devrim yaratma potansiyeli en etkin şekilde hayata geçirilebilecektir.

Kaynakça

Başkaya, F., & Karacan, H. (2022). Yapay Zekâ Tabanlı Sistemlerin Kişisel Veri Mahremiyeti Üzerine Etkisi: Sohbet Robotları Üzerine İnceleme. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 15(4), 481-491. <https://doi.org/10.17671/gazibtd.1053803>

Bernaert, A., & Akpakwu, E. (2018). Four ways AI can make healthcare more efficient and affordable. *World Economic Forum Web*. <https://www.weforum.org/agenda/2018/05/four-ways-ai-is-bringing-down-the-cost-of-healthcare> . Erişim Tarihi: 07.02.2025

Büyükgöze, S., & Dereli, E. (2019). Dijital sağlık uygulamalarında yapay zeka. VI. Uluslararası Bilimsel ve Mesleki Çalışmalar Kongresi-Fen ve Sağlık, 7(10).

Chen, C. P., & Zhang, C. Y. (2014). Data-intensive applications, challenges, techniques and technologies: A survey on Big Data. *Information sciences*, 275, 314-347.

Dash, S., Shakyawar, S. K., Sharma, M., & Kaushik, S. (2019). Big data in healthcare: management, analysis and future prospects. *Journal of big data*, 6(1), 1-25.

Şener, L. T., Bozkaya, D. N., & Kıtır, T. (2022). COVID-19 Sürecindeki Yapay Zeka, Dijital Sağlık Tanı ve Tedavisindeki Gelişmeler. *Sağlık Bilimlerinde Yapay Zeka Dergisi*, 2(1), 13-20.

Thakkar, A., Gupta, A., & De Sousa, A. (2024). Artificial intelligence in positive mental health: a narrative review. *Frontiers in Digital Health*, 6, 1280235.

Uzun, T. (2020). Yapay zeka Ve Sağlık Uygulamaları. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), 80-92.

Yorgancıoğlu Tarcan, G., Yalçın Balçık, P., & Sebik, N. B. (2024). Türkiye ve Dünyada Sağlık Hizmetlerinde Yapay Zekâ. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi Ve Folklorik Tıp Dergisi*, 14(1), 50-60. <https://doi.org/10.31020/mutfd.1278529>

"90 YILDAN SEÇMELER,,

Tarih Köşesi

MATBAACILIKTA MÜHİM SİMLER

Karınca Postası
Karınca,

Mayıs 1946, Sayı: 113, S. 32.

Yazan: Bedia ÇOBANOĞLU

On beşinci yüzyıl hakikaten büyük bir devirdir. Bu devirde insanlarda hakikati bulma merakı başlamıştı. Papazlar tüy kalemleriyle küflü bir felsefe ve ruh boğucu bir etoloji'yi hararetle kopya ediyorlar, karanlık hücrelerinde Allaha ibadet ettikleri zaman kitap yazıyorlardı ve bu kitaplar bittiği zaman elle yazıldığı için pahalı, büyük, göz yorucu ve miktar itibarıyla de ancak bir kaç kişinin alabileceği kadar az oluyordu.

Acaba matbaanın Gutenberg tarafında icadından evvel insanlar, kitap basmak imkânına sahip değiller miydi? Çok eskiden Çinliler tahtadan harfler yaparak yan yana diziyorlar ve kitap basabiliyorlardı. Fakat tüy kalemlerin hisirtisini dinleyen Avrupa soruyordu: Bunun daha iyi bir usulü yok mu? Kim biliyor? Elbette daha başka ve daha çabuk bir usul vardır.

Güney Hollanda'nın kanallar arasında yayılmış Flaarlem kasabasında gülen oynayan çocuklar kim derdi ki, ulema Coster'in yaptıkları üzerinde ancak beş asır sonra düşünecek ve hakikat çıkarmağa uğraşacak.

Lourens Jasnsoon Coster nazik ve neşeli bir hancıydı. Bütün çocuklar tarafından sevilirdi. Bir gün Coster çocuklarıyla kasabanın civarındaki ormanda bir piknik yapar. Çocuklarını eğlendirmek için tahtadan harfler keser ve bu harfleri mürekkep yerine bilmediğimiz bir şeye batırarak kâğıda basar. Çocukların bundan ne kadar hoşlandığını tahmin edersiniz.

Coster kendi kendine sorar: acaba çocuklara yaptığım şu eğlencenin içinde bir fikrin tohumu saklı değil Müteharrik kartlar; Neden olmasın? Siz basıcılar papazlarla yarış edeceğiz diye bütün gayretinizi ve vaktinizi bir sayfa tabetmekle israf etmiyor musunuz? Bir sayfa bastıktan sonra da kalıbınız artık bir işe yaramıyor. Hâlbuki benim müteharrik harflerimle, Coster o akşam yatağına yattığı zaman aklından böyle şeyler geçiriyordu.

İşte bu zeki ve şen hancı inceden inceye düşünüyor, tecrübeler yapıyor ve çelikten bir kalıp meydana getiriyor. Bu surette Avrupa tarihinde ilk matbu kitabı çıkarıyor. Bu hadise hangi tarihte olmuştur? Bazıları 1420 1428 bazıları da 1440 1446'da olduğunu söylüyorlar. Bu tarih her ne olursa olsun Avrupa, Onbeşinci Yüzyılın ortalarında müteharrik harflerle basılan ilk kitabı verdi.

Almanya'nın Ren nehri üzerindeki Mainz şehrinden: Bu şeref hiç bir zaman Haarlem'e gidemez. Bu Mainz'e Johann Gutenberg'imize aittir. Bunun doğru olduğunu ispat için Mainz halkı 1398 senesinde doğan Gutenberg şerefine muhteşem bir merasim yapıyor. Bu fikri Nlains mi Haarleaş'den yoksa Haarlem mi Nainz'den çaldı? Acaba Lourens janszoon Coster isminde bir adam yok muydu? Yoksa Gutenberg bir matbaacı mı değildi? Hakikate aşık olan insanlar bunu araştırsınlar.

Muhakkak olan bir şey varsa o da matbaacılığın Mainz'de inkişaf ettiğiidir. Bu inkişafta Gutenberg'inde eli olduğu muhakkaktır. Gutenberg'in yaşadığını ve Mainz ile Strassburg sokaklarında azametle yürüdüğünü kimse inkâr edemez. Arasına kazandığı bol para ile çok miktarda şarap alır ve içerdi. İyi bir adamdı. Kolaylıkla arkadaş edinir ve çabuk da kaybederdi. Sert tabiatlı, münakaşacı ve ketum bir adamdı. Fakat kendini içkiye veren Gutenberg günün birinde borç almağa başlar ve borçları ödeyemeyince de arkadaşları yavaş yavaş uzaklaşır. Günün birinde de mahkemeye düşer. Borçlarını ödeyecek parası olmadığından aletlerini alırlar. Bu vaziyet ona güzel rüyalarından alarak fakirliğe ve istikbalin karanlıklarına gömerek Mainz'in kayıtları arasından ismini yok eder. İşte bunun içindir ki, öldüğü tarih bilinmiyor.

Gutenberg'in bastığı eserlerin hepsi Lâtinçe yazılmış dini kitaplardır. İngiltere'ye matbaacılığı ilk götüren William Caxton (1412?-1492?) yalnız dini eserler değil hikâyeler de bastı. 1492'de öldüğü tahmin edildiğine göre tam Kolomb'un Amerika'yı keşfettiği tarihe rastlar. Muhakkak ki, Amerika'nın keşfinden çok daha mühim olan matbaacılığın icat ve inkişafını medyum olduğumuz bu büyük adamlar insanlık tarihinde hiçbir zaman unutulmayacaklardır.

Hikâye

Karınca Postası
Karınca,

Mayıs 1946, Sayı: 113, S. 45-48.

Yazan: W. Somerset MAUGHAM

Çeviren: Bedia ÇOBANOĞLU

Max Kelada'yı daha tanımadan kendisini sevmemeğe hazırlandım. Harp henüz yeni bitmiş olduğundan deniz yolcuları pek çoktu. Vapurlarda bir kamara bulmak o kadar güçlü ki, artık acenteler ne verirlerse ona razı olmak lazımdı. Hususi bir kamaradan ümit yoktu.

Bana sadece iki yataklı bir kamara verildiğinden pek sevinmiştim. Fakat öbür yatağın sahibinin adını duyduğum zaman yüreğim oynadı. Bu bana gecenin temiz havasını şiddetle men eden sıkıca kapatılmış lumbarlar telkin ediyordu. Her hangi bir insanla on dört gün aynı kamarada kalmak haddizatında hoş bir şey değildi. San Francisco'dan Yokohama'ya gidiyordum, fakat yolcu arkadaşlarımla adı Smith veya Brown olsaydı bu kadar ümitsizliğe düşmeyecektim.

Vapura girdiğim zaman Mr. Kelada'nın valizlerini kamaraya yerleşmiş buldum. Bu manzara hiç hoşuma gitmedi. Üzerlerinde birçok etiketler vardı, hem de gardrob bavulu muazzam bir şeydi. Traş takımlarını açmış ve lâvabonun camı ün erinde Kotinin saç suyu, Kotinin kolonyası, Kotinin briyantini dizilmişti.

Tarağı fırçası da fildişinden yapılmış ve üzerlerinde altın markaları vardı. Kendisini daha görmeden arkadaşşıma karşı içimde bir antipati uyanmıştı. Salona giderek bir deste oyun kâğıdı getirttim ve fal açmağa başladım. Daha kartları masaya dizdim dizmedim bir adam yanıma gelerek benim filân adında bir adam olup olmadığını sordu. Arkasından da inci gibi bir sıra dişlerini göstererek:

- Ben Mr. Kelada'yım, dedi ve yanıma oturdu.
- A, evet. Zannederim kamara arkadaşşıyız.

Talih buna derler. Bu zamanlarda kiminle aynı kamaraya düşeceğinizi bilmezsiniz Sizin İngiliz olduğunuzu duyduğum zaman pek sevindim. Böyle yolculuklarda biz İngilizler bir arada olmamız ne iyi değil mi?

- Siz İngiliz misiniz? Diye bir pot kırdım. Tabi, beni Amerikalı mı zannettiniz? İliğime kadar İngiliz'im. Sözünü ispat için de cebinden pasaportunu çıkararak gözlerimin önünde salladı. Kral Jorj'un böyle acayip tab'aları da varmış. Mr, Kelada kısa, metin yapıtı, taze traşlı ve esmerdi. Etli ve kıvrık bir burnu ile büyük, parlak ve nemli gözleri vardı. Uzun ve yumuşak saçları dalgalıydı. Hiç İngilizceye benzemeyen bir feraset ve mebzul jestlerle konuşuyordu. Pasaportu iyice tetkik edilecek olsa, Mr. Kelada'nın İngiltere'de hiç görülmeyen başka ve daha mavi bir alma altında doğmuş olduğunun meydana çıkacağından tamamıyla emindim.

- Ne içersiniz? diye sordu.

- Şüphle yüzüne baktım. İçki yasak olduğundan vapurda hiç bir içkinin bulunmadığını biliyordum. Susadığım zaman limonatayı mı yoksa gazozumu daha az sevdiğimi bilmiyorum, fakat Mr. Kelada şarkvari bir tebessümle yüzüme bakarak;

- Söyleyin, dedi. Viski ile soda mı, yoksa yoksa martini mi?

Pantolonunun arka ceplerinin her birinden birer şişe çıkararak masanın üzerine koydu. Martiniyi tercih ettiğimi söyleyince kamarotu çağırıp bir kaç bardakla bir kâse buz ismarladı.

- Güzel bir kokteyle, dedim.

- Bu içkilerin geldiği yerde bunlardan daha pek çok var. Vapurda tanıdıklarınız varsa kendisinde dünyanın bütün içkileri bulunan bir arkadaşşınız olduğunu söyleyin.

Mr. Kelada çok konuşkandı. New York'dan, San Francisco'dan konuştu, Tiyatrolardan sinemalardan, politikten bahisler açtı. Çok vatansever bir insandı. Kendisi bana hiç yabancı gelmiyordu. İsmine başına öyle bir Mr. Koyuşu vardı ki, bir yabancı olduğu derhal anlaşılıyordu. Beni kendisine alıştırmak için gayet samimi muamele ediyordu. Mr. Keladay'ı katıyen sevemiyordum. Yanıma geldiği zaman oyun kâğıtlarını bir kenara bırakmışım, fakat şimdi konuşmamızın uzun sürmesinden istifade ederek kâğıtları tekrar elime aldım ve oyunuma devam ettim.

Mr. Kelada " Üçlü dörtlünün üstüne" diye karıştı. Fal açarken çektiği kadın ne olduğunu daha kendisi görmeden başka birisinin onu nereye koyacağını söylemesi kadar bir insanı kızdıran bir şey olamaz.

- Oluyor, oluyor. Onlu valenin üstüne Hiddet ve nefretle oyunu bitirdim. Sonra kâğıtları yakaladı.
- Kâğıt oyunlarını sever misiniz?

- Hayır, nefret ederim.
- Öyle ise, bakın. Size bir tane göstereyim.

Üç tane birbiri arkasına gösterdi. Sonra yemek salonuna gidip kendime bir yer ayırtacağımı söyleyerek ayrılmak istedim. Fakat o;

- Her şey hazır, dedi. Aynı kamarada olduğumuzdan yemekte de aynı masada olmamızın iyi olacağını düşünerek yer ayırttım.

Mr. Kelada'yı katiyen sevemiyordum. Onunla sadece aynı kamarada bulunmak ve günde üç defa aynı masada yemek yemekle kalmıyor, aynı zamanda güvertede onsuz yalnız başıma yürüyemiyor ve kendisini yanımdan uzaklaştırmak imkânını da bulamıyordum. O da istenilmediğinin hiç farkına var mıyor, kendisinin başkalarını sevdiği kadar, başkalarının da kendisini sevdiğini zannediyordu. Bu vaziyete o kadar kızırıyordum ki evimde olmak ve merdivenlerden aşağı onu bir tekme ile yuvarlayıp dışarı atmak ve kapıyı da üzerine kapatıp istenilmeyen bir ziyaretçiye nasıl muamele edildiğini göstermek istiyordum. Her yere burnunu sokabiliyordu.

Üç gün içinde vapurdaki bütün insanları tanımıştı. Her şeyi idare ediyordu. Oyunlar, müzayedeler tertip ediyor, sporlarda birinci gelenlere verilecek mükâfat için para topluyor, golf müsabakaları, konserler verdiriyor ve kostümlü balolar tertip ediyordu. Her yerde ve her zaman hazırды. Muhakkak ki, vapurda en nefret edilen insandı. Hepimiz ona Allâme ismini vermek ve yüzüne kar şı da bu ismi söylemekten çekinmiyorduk. Kendisinde bunu bir iltifat olarak kabul ediyordu. Fakat en çok yemekte tahammülfersa bir hal alıyordu.

O zamanlarda bir saat gevezeliğine mahkûmduk, Samimi, şen, konuşkan ve münakaşacı halleri vardı. Her şeyi her hangi bir insandan daha iyi bilirdi. Bunun sözlerine uymamak demek kendini beğenmişliğine beyhude bir tecavüz demektir. Bir mevzu ne kadar ehemmiyetsiz olursa olsun sizi de kendi fikrine tabi kılıncaya kadar o mevziden ayrılmıyordu.

Kendisinin de nihayet bir insan olduğunu ve hata yapabileceğini aklından bile geçirmiyordu. O her şeyi bilen insandı. Vapur doktorunun masasında oturuyorduk. Her şey Mr. Kelada'nın istediği gibi olacaktı, çünkü doktor tembel ve soğuk bir şekilde lakayttı, fakat bizimle beraber aynı masada oturan Mr. Ramsay vardı ki, ona karşı doktor böyle değildi. Münakaşa ettikleri şey bitmez tükenmez bir mevzuuydu ve doktor da Mr. Kelada gibi mütehakkimdi.

Ramsay Amerikan Konsoloshanesi memurlarındandı ve Kobe'ye tayin edilmişti. Aslan Orta Garplı, iri yarı ve göbekli idi. Bir seneden beri New York'da bıraktığı karısını almak için tayyare ile New York'a gitmiş ve şimdi de yeni vazifesine başlamak üzere dönüyordu.

Mrs, Ramsay ufak tefek ve çok güzeldi. Hoş halleri ve her şeyi iyi gören bir mizacı vardı. Konsoloshane memurlarının aldıkları maaş pek az olduğundan Mrs. Ramsay'ın elbiseleri basitti, fakat o bu basit elbiseleri kendisine yakıştırmasını biliyor ve güzelliği ile seçilebiliyordu.

Eğer kendisinde bu günlerde her kadında görülmeyen bir hususiyet olmasaydı dikkatini çekmeyecekti. Mahcup ve mütevazı olduğu bu bakışta anlaşılıyordu. Bu meziyet bir palto yakasındaki çiçek gibi, onun da gözlerinde parlıyordu.

Bir akşam, yemekte muhavere tesadüfen inci bahsine döküldü. Son zamanlarda gazetelerde kurnaz Japonların yaptıkları yalancı inciler hakkında birçok yazılar çıkıyordu. Doktor bu incilerin çar naçar hakikilerinin kıymetini düşürdüğünden bahsetti. Yeni olmalarına rağmen pek iyidiler, yakında muhakkak kusursuz olacaklardı.

Mr. Kela'da adeti veçhile bu mevzuda hücum etti, inciler hakkında bilinecek ne kadar şey varsa

bize hepsini anlattı. Mr. Ramsay'ın bu mevzu hakkında bir şey bilmediğine kaniim, ama bu adamla atışma fırsatını kaçırmak istemediğinden olacak ki bir kaç dakika içinde kızışmış bir münakaşanın ortasında idik. Mr. Kelada'yı evvelden şedid ve selis olarak görmüştüm amma şimdiki kadar değil. Nihayet Ramsay'ın söylediği şey canını o kadar yaktı ki, masaya yumruğunu indirerek bağırdı.

Ben ne söylediği biliyorum hatta Japonya'ya sırf bu iş için. Japon incileri için gidiyorum. Ticaret yapıyorum ve bu işte hiçbir adam yoktur ki, benim dediğimin aksini söyleyebilsin.

Dünyadaki en iyi incileri bilir ve tanırım. Bilmediğim bir şey varsa, o da bilinmeğe değer bir şey olmadığındandır. Bu bizim için yeni idi, zira Mr. Kelada bütün gevezeliğine rağmen işinin ne olduğunu bize söylememişti. Sadece müphem bir surette Japonya'ya bir iş yapmak üzere gitmekte olduğunu biliyorduk. Masanın etrafındakilere muzafferane baktı.

- Benim gibi bunları gözünün ucuyla tanıyan bir mütehassis olmasa Japonlar dünyada yalancı inci yapamazlar. Mrs. Ramsay'ın boynundaki bir dizi inciği göstererek ilâve etti.

- Bana inanınız, Mrs. Ramsay. Bu boynunuzdaki inciler kıymetinden hiç bir zaman bir kuruş bile kaybetmez.

Mrs. Ramsay, mahcubiyetinden kızarak incilerini elbisesinin yakası altına sakladı. Ramsay öne doğru eğildi. Hepimize şöyle bir baktı ve gözlerinden bir tebessüm geçti.

- Mrs, Ramsay'ın bu incileri çok güzel değil mi? dedi.

Mrs. Kelada;

- Onların hemen farkındayım, dedi. Daha görür görmez içimden işte inci buna derler dedim.

- Bunu ben almadım, amma acaba fiyatı nedir, dersiniz?

- Bunlar ticarete on beş bin dolardan aşa değildir. Amma büyük, tanınmış bir mağazadan alınmışsa otuz bin dolar verilmiştir.

Ramsay çirkin bir surette tebessüm etti.

Mrs. Ramsay bu diziyi New York'da alelade bir mağazadan on sekiz dolara aldığını duyarsanız acaba çok mu hayret edersiniz?

Mr. Kelada kıpkırmızı kesildi.

- Saçma, saçma, dedi. Bu hem hakiki hem de şimdiye kadar gördüğüm en güzel bir dizi.

- Bunun için bahse girer misin? Bu taklittir. Aksine ispat edersen sana yüz dolar veririm.

- Pek ala.

Mrs. Ramsay: Nasıl olur, Elmer? dedi. Emin olduğumuz bir şey üstünde bahse girilir mi?

Dudaklarında bir tebessüm belirmiş ve sesi de yavaşça alçalmıştı. Kocasını cevap verdi:

- Bahse girilmez mi? Bu kadar kolaylıkla yüz dolar kazanmak fırsatı elime geçerde onu hiç kaçırmıyım?

- Amma nasıl ispat ederiz? Bu bahsi uzatmağa değmez.

Mr. Kelada;

- Şu inciyi elime verin bir bakayım, dedi. Eğer yalancı ise size derhal söylerim ve yüz doları da kaybederim.

- Çıkar karıcığım, ver efendiye görsün, istediği kadar da baksın.

Mrs. Ramsay bir an tereddüt etti. Sonra incinin kancasına elini götürerek:

- Açamıyorum, dedi. Mr. Kelade artık sözüme inansın.

Müessif bir hadisenin vaki olacağına dair içimde ani bir şüphe uyandı, fakat söyleyecek bir söz bulamıyorum. Ramsay yerinden fırladı.

- Ben açarım, dedi.

Mr. Kelada'ya inciyi verdi. O da cebinden bir pertavsız çıkararak incileri iyice tetkik etti. Esmer, çizgisiz yüzüne muzaffer bir tebessüm yayıldı. İnciyi geri verdi. Tam söz söyleyeceği sırada ansızın Mrs. Ramsay'ın gözleriyle karşılaştı. Mrs. Ramsay'ın yüzü bembeyaz kesilmişti, neredeyse bayılacaktı. Mr. Kelada'ya dehşetle açılmış gözlerle bakıyordu. Sanki bu gözler meyusane yalvarıyordu. Bu o kadar sarihti ki, kocasının bunu fark etmeyişine hayret ettim.

Mr. Kelada;

- Yanılmışım, dedi. Çok iyi taklit edilmiş. Pertavsızımla bakar bakmaz hakiki olmadığını anladım. Doğru, bunlar ancak on sekiz dolar eder.

Para cüzdanından yüz dolar çıkarıp bir kelime bile söylemeden Mr. Ramsay'e verdi.

Mr. Ramsay parayı alarak;

- Bu sana bir ders olsun, aziz dostum, dedi. Bir daha böyle bilmediğin şeyler üzerinde ısrar etme.

Mr. Kelada'nın ellerinin titrediğini gördüm. Bu hikâye bütün vapur halkına yayıldı ve o akşam zavallı Kelada birçok alaylara maruz kaldı. Mr. Kelada mükemmel bir muzipliğe uğramıştı, Fakat Mrs, Ramsay de kamarasına bir baş ağrısıyla çekildi.

Ertesi sabah erkenden kalkarak traş olmağa başladım. Mr. Kelada yatağında uzanmış sigara içiyordu. Ansızın bir kâğıt hışırtısı duydum ve kapı altından bir zarf itildiğini gördüm. Kapıyı açtığımda meydanda kimse yoktu. Eğilip zarfı aldığım zaman üzerinde siyah mürekkeple Mr. Max Kelada yazılı idi. Zarfı kendisine verdim.

- Bu da kimden? diyerek zarfı açtı ve o!.. diye hayret etti. Zarfın içinden bir mektup değil yüz dolarlık bir kağıt para çıkardı. Bana baktı ve tekrar yüzü kızardı. Zarfı küçük küçük parçalara yırtarak bana uzattı:

- Lütfen bunları lumaradan atar mısınız? dedi.

Dediğini yaptım ve tebessümle yüzüne baktım.

- Hiç kimse aptal yerine koymak istemez, dedi.

- İnciler hakiki miydi?

- Eğer benim bu kadar güzel karım olsa ben Kobe'de iken onu New York'da bir sene yalnız başına bırakmazdım. Diye cevap verdi.

İşte bu anda Mr. Kelada'ya karşı içimde biraz sevgi uyandı. Para çantasına uzanarak içine yüz doları koydu.

Dikkate Değer Tarihsel Olaylar:

TÜRKLERDE ESKİ TİCARET VE SANAT OLAYLARI - (ŞER'İ MAHKEME SİCİLLERİNE GÖRE)

Karınca Postası
Karınca,

Haziran 1946, Sayı: 114, S. 24-25.

Yazan: Necmettin DiNÇER

Şehir ve kasabaların, her türlü belediye, ticaret ve idare işleri, eskiden Şer'i Mahkemeler tarafından görülürdü Şer'i hükümleri yerine getirmeye ve yürütmeye memur olan kadıların hüküm yetkileri, icra geçerlikleri çok geniş ve hatta bütün yönetsel makamların üstünde idi.

Kadılar, buldukları yerlerde içtimai bakımdan, halk arasında her çeşit anlaşmazlıkları düzeltirler, suçluları şeriat hükümlerine göre cezalandırırlar, evlenme, boşanma ve geçimlik (nafaka) işlerini görüp karara bağlarlar, ölenlerin kalıt (miras) ve bırakıt (tereke) işlerine bakarlar, vakfa ait işleri yaparlardı.

Ticari durumdan da; her nevi alacak verecek develerin] görürler, mal ve mülk alım ve satımlarını karara bağlarlar, esnaf ve pazar işlerini düzenlerler, köle alım ve satımı ile bunların medeni haklarının verilmesini sağladıkları gibi çarşı ve pazarlarda satılan her türlü yiyecek içecek ve giyecek maddelerini kontrol ve muayene edip bunlara, zaman ve mevsimine göre fiyat ve narh koyarlar. Alışverişte ihtikâr ve yolsuzluklara meydan vermezlerdi.

İdari cihetten de: memleketin siyasal ve yönetsel işleri hakkında padişah tarafından verilen emir ve gönderilen fermanlara göre gereken işleri yapar ve lüzumlu tedbirleri alırlardı. Bu idare ve hüküm şekli Tanzimat'a kadar devam etmiş ve ondan sonra yapılan ıslahat hareketleri sırasında 1867 (Hicri 1284) tarihinde "şehir ve kasabalarda teşkil olunacak belediye meclisleri ve vazifeleri hakkındaki talimatname" ile belediyeye taalluk eden işlerin birçokları, kadılardan alınarak belediyelere verilmiştir.

Biz şimdi bu konu üzerinde yani; Şer'i Mahkemelerince kadılar tarafından görülen ve yapılan ticaret ve sanat işleri ile ilgili bazı olaylardan örnekler vereceğiz; Bu suretle hem tarihi bilgi vermiş ve hem de Türklerin eski idare, adet ve hayat tarzlarını kısmen mütalaa etmiş olacağımızı umarım.

I - Tellalların Çarşıya Gelen Müşterilere Karışması.

Adet olduğu üzere çarşıya gelen müşterileri kendi halinde serbest gezer, istediği ve beğendiği dükkândan alışverişlerini yaparlardı. Bir zamanlar, çarşı tellâlı olan adamlar, esnaftan bazılarıyla sözleşip anlaşmıştıgından gelen müşteriyi kendi haline koymayıp yakalayarak doğru onun dükkânına getirip pazar ettirmek suretiyle öteki esnafa haksızlık etmeğe başlamışlardı. Bu suretle müşteriden mahrum kalan diğer esnaf ve dükkâncılar bu hale razı olmayarak mahkemeye başvurmuşlar, dışarıdan gelen müşterilere tellalların karışmamalarını ve eskiden olduğu gibi herkesin nereden

isterse oradan alış veriş etmelerinin kendilerine tembih edilmesini istemişlerdir.

Mahkemece; o zamanın kendisi tarafından bu şikâyet doğru ve haklı görülüp bir daha esnaf işine karışmamaları için tellallara sıkı tembih edilmesine hüküm verilmiştir, Bu olay 1583 (Hicri 991) yılında olmuştur.

2 - Kapan Tamir ve Ayarlanması

Eskiden çarşı ve pazarlarda satılan eşyanın toptan tartılması için kapan denilen yerler yapılmıştı. Buralara konan büyük terazi ve kan, tarlada halkın alacağı ve satacağı şeyler tadılırdı. Bunlar mültezim yani kesenekçilerin eminleri pazarbaşı ve kantar ağası olan adamların idare ve bakımı altında bulunur, ayarları ve tartı taşları daima muayeneden geçerdi.

Bu kapanlardan Ankara'da olan meyve kapanının terazi tablası (Kefe) eskidiğinden zamanın mültezim emini olan Ali bey ile Pazarbaşısı Yahya Çelebi ve bakkal esnafı mahkemeye başvurarak eskiyen kapan tablasının tamirini istediklerinden; mahkemece kararsız ve tarafsız adamlarla kapana gidip muayene edilerek eskimiş ve çürümüş olan terazi kefesinin altına iki tahta mihlanarak tamir edilmiş ve eskiden konulmuş olan büyük tartı taşı da tartılarak tam yetmiş üç okka gelmiş ve diğer küçük taşlarda tartılıp ayarlanarak vezinleri ve ayarları eskisi gibi tam ve doğru olarak görüldüğü, mahkemece tespit edilmiş ve kayda da geçmiştir. Bu olay 1591 (H. 1000) tarihinde olmuştur.

3 - Tartıların Ayarlanması

Eskiden; çarşı ve pazarlarda alınan ve satılan her çeşit eşya ve yiyecek maddeleri, kesenekçi eminleri, muhtesip (I) pazarbaşılar tarafından daima muayene ve kontrol edilir, tartı, pişme, olgunluk vesaire bakımlardan noksan ve uygunsuz olanlar yakalanarak mahkemeye götürülür, orada kadılar tarafından dinlenerek kayda geçirilir ve satanları cezalandırılırdı. Bunlardan meyveler üzerinde yapılan kontrol işlerinden bir kaç örnek:

A - Durmuş adli yemişçinin, sattığı bir akçalık armudunda yetmiş beş dirhem eksiktir.

B - Seyyid Mehmed'in sattığı bir akçalık üzümde yetmiş beş dirhem eksiklik vardır.

C - Sekiz okka kavun bir akçaya olduğu halde, Mehmet adlı dükkâncı, Ferah adlı adama, beş okkasını bir akçaya satmıştır.

D - Kalecik üzümünün mark'ı beşyüz dirhemi bir akçaya iken Haliloğlu Şaban adlı yemişçi, bir okkasını bir akçaya satmış ve böyle sattığını da ikrar etmiştir.

Bunlar bu surette mahkeme defterine kaydedildikten sonra, o zamanın âdetine ve şer'i hükümlere göre gereği yapılırdı. Bu olay 1583 (H. 991) tarihinde olmuştur.

(1) - Muhtesip: Eskiden esnafın tattı ve ölçülerine bakan adam, (İhtisap memuru), bunların başlarına da (İhtisap ağası) denirdi.

(2) - Akça: Eskiden kullanılan ve bir paranın üçte biri değerinde olan ufak para, sikke puldur.

(3) - Dirhem: Eski okkanı n dört yüzde biri olan ağırlık ki 31 desigrama eşittir.

(4) - Okka: Eskiden kullanılan ve dört yüz dirhemden ibaret olan ağırlık ölçüsü ki, bin iki yüz seksen üç grama eşittir.

**KOOPERATİFÇİLİK
İDEAL VE ZİHNİYETİ**

Hüseyin TARIM'ER

Çalışmaları örnek İstihlak Kooperatifleri arasında ve hatta başında bulunan Samsun İstihlak Kooperatifi hakkında 113 sayılı Karınca'da okuyucularımıza bilgi vermiş ve bu arada Kooperatifin Okul öğrencileri arasında tertip ettiği "Kooperatifçilik ideal ve zihniyetini" belirten bir Kompozisyon yazı müsabakası hakkındaki ilanını yayımlamıştık.

Bu müsabakada kazanacak öğrencilere verilmek üzere Türk Kooperatifçilik Derneğinde Kooperatifçilik hakkında dört kitap göndermiş bulunuyordu. Müsabaka sonunda birinciliği kazanan Samsun Ticaret Lisesi beşinci sınıf öğrencilerinden Hüseyin Tarım'erin yazısını aşağıda yayınlıyoruz. Genç Kooperatifçi Hüseyin Tarım'er ile Kooperatifin başarılı çalışmalarını, Yönetim kurulunu ve değerli başkanları M. Cura'yı candan kutlarız.

Rochdale'ciler, haftalıklarından (2 pences) biriktirerek 28 İngiliz lirası ile kooperatifin Dünya üzerinde ilk temelini attılar. 1844 yılında İngiltere'de Lancashire bölgesinde başlayan ve bütün dünyaya yayılan bu kitle faaliyeti, hileli ticarete karşı bir reaksiyondur.

Kooperatifçiliğin gayesi, eski zamanın efendilik ve kölelik mefhumlarını andıran bu günün patronluk ve işçilik mefhumlarından insanları kurtarmaktır. Kooperatifçilik, biriktirmekle sermaye yaratmak, sermayecinin ağır şartlarına boyun eğmemek, insanlar arasında rekabet yerine kardeşliği hâkim kılmak, elbirliği ile çalışarak mutavassıtların kazandıkları paraları dağıtmak, alışverişte aldanmamak ve aldatmamak, içtimai, fikri menfaatlere de yer vermek için karın yalnız maddi olmadığını anlatmak, hasılı ortakların seviyelerini yükselterek şahsi menfaatler yanında müşterek menfaatlere de yer vermektedir.

Kooperatifçilik siyasete karışmaz; o, yalnız, yoğaltanların ve tüketenlerin yani alıcıların (Müstehlikin) hakkını korur, Kooperatifçilik her yerde ve her devirde iktisadi ve içtimai rolünü başarı ile yapmış ve yapacaktır. Çünkü kooperatifçilik öyle ekonomik bir kurumdur ki ferde ve millete aynı derecede faydalıdır.

- Çalışmada birlik ve beraberlik;
- Dağıtma adalet;
- Mübadelede doğruluk ve samimiyet; Kooperatifçilik bir kitle hareketidir. Birkaç kişinin teşebbüsü ile kurulup, oyların heves ve kudretlerinden başka bir temele istinat etmeyen teşekkül, hiç bir zaman kooperatif olamaz.

Kooperatifler ticaret kanunumuzda gösterdiği gibi sermaye şirketleri değildirler, insan birlikleridir. Bu birliklere esas, konan sermaye değil, ortağın benliğidir.

Ticaret kanunumuzda kooperatiflere ait 482, 483, 484. maddeler bu nevi telakkimizin birer ispatıdır. 483 öncü maddeye nazaran kooperatif şirketlerde bir hisse senedinin kıymeti beş liradan fazla olmaz. Ve 482 inci maddeye nazaran da bir ortağın 500 liradan fazla hisse sahibi olması memnudur.

Ve yine, 484 üncü maddeye göre hisse senetleri miktarı ne olursa olsun her ortağın bir rey hakkı vardır. Bu kayıtlar, diğer ticaret şirketlerinde bu şekilde olmadığına göre kanunun dahi kooperatif şirketlere sermaye şirketi değil, bir, şahıs şirketi nazariyle baktığı anlaşılır.

Hakiki kooperatifçilikte başkalarının nazarına geçinmek yoktur. Kooperatif şirketlerde fedakârlık lazımdır. Hakiki kooperatifçi, ortakları kardeş bilen, kooperatifi bir aile haline getirmeye çalışan, aldanmadan ve aldatmadan temiz iş gören, faydalı bir vatandaş, namuslu, çalışkan, fedakâr bir ortaktır. Belki bir amele, belki bir müstahsildir. Fakat o, beraberce, elbirliğiyle çalışan bir insandır. Bir kooperatife girmek ve çıkmak serbesttir. Fakat kooperatif, ortaklarına o kadar maddi ve manevi menfaatler temin etmelidir ki, kimse dışarıda kalmamağa mecbur olsun. Kooperatifler, ortaklarının ihtiyacı olan malları tedarik etmekle kalmaz, aynı zamanda onların sıhhi ve içtimai menfaatlerini de korumaya çalışır.

Kooperatif, halkı ezdirmez, soydurmaz, aldatmaz; bilâkis ilerletir ve yükseltir. Kooperatif; Çiftçiye kredi bulur, mahsulünü satar, alıcılara hilesiz ve ucuz mal bulur.

Kooperatif, müstahsil ve müstehliklerin kazancını ortakların içtimai ve iktisadi ihtiyaçlarına hasreden ve sadakat isteyen bir meslek, hür ve samimi olan vatandaşların meydana getirdiği bir topluluktur.

Bu günün iktisadi sistemine topluluk ve beraberlikle cevap veren kooperatifçilik, mevzu ve ideali itibariyle iktisadi ve içtimai bir mefhum, bir meslek, bir, zihniyet, ahlak ve terbiye veren mekteptir.

Kooperatif Postası
Karinca,

Ağustos 1946, Sayı: 116, S. 27-29.

**MESKEN
YOKSULLUĞUNDAN
MESKEN İNŞASINA DOĞRU**

Çeviren: Fethi FETİHÇİ

(İsviçre Yapı ve Kereste İşçileri
Gazetesi, Zürih)

Her türlü sosyal meselede muhtelif nevide güçlükler mevcuttur. Bu güçlüklerin bir kısmı meselenin maddi bakımdan karışık olmasından ileri gelir, diğerleri ise psikolojik - politik bakımdan mevcut güçlüklerdir. Bazen bunların birinci nevilerini, bazen da ikincisini atlatmak güç olur. Mesken ihtiyacı, hususi bir ihtiyaçtır. Buna da sebep böyle bir ihtiyacın ancak halkın bir kısmı tarafından hakikaten hissedilmiş olması keyfiyettir. Eğer mühim bir iaşe vasıtasında azlık görülür, nüfus başına düşen ekmek miktarında veya patatesten bir noksanlık baş gösterirse bütün bütün halk kitlesi müteessir olur; fakat mesken ihtiyacı baş gösterirse, o vakit, ekseriyeti teşkil eden bir kısım halk kitlesi, emin bir mesken sahibi olduğu için, bunu hissetmez. Bu sebepten halkı ve idare makamların' mesken ihtiyacının artmasına karşı vaktinde ciddi tedbirler almaya tahrik etmek ziyadesiyle güç bir iş olur.

Acaba mesken yokluğu neden ileri gelmektedir? Buna umumiyetle verilen cevap şudur:

Mesken inşasının mesken ihtiyacını daima karşılayamaması veya nadiren karşılaması, ihtiyaca göre değil, bilakis spekülasyon düşünceleri tesiri altında mesken inşa olunmaktadır: daima bu düşünce ile ve büyük kazançları elde etmek maksadıyla evler yapılmaktadır, ihtiyaç olsa da böyle

bir kazanç temin edilemediği takdirde hiç bir şey yapılmamaktadır. Toprağı, evleri, ikametgâhları sahiplerinin mümkün olduğu kadar ikametgâhlar fazla kazanç temin etmek istedikleri bir Ticaret esası olarak telakki etmek, rasyonel ve ahlaki olmayan bir şeydir. Mevcut ihtiyaçtan fazla mesken inşa etmek manasız bir harekettir ve çünkü bu mamuller uğruna pek çok para yatırılmaktadır ki kazanç temin etmedikleri takdirde büyük ziyanlara sebep olacak mahiyettedirler. Normalin fevkinde boş ev mevcut olmasından ileri gelen bu ziyanlar, emlak piyasasında buhranlara, yapı faaliyetlerinin durmasına ve bunun neticesi olan mesken yoksulluğuna sebep olmakta ve buna karşı mücadele için devlet tarafından, mesken inşasını canlandırmak maksadıyla ve iane suretiyle büyük masrafla yapmak lüzumu hâsıl olmaktadır.

Lüzumsuz mesken “imali” umum için, yani doğrudan doğruya alâkadar olanlar, kiracılar, kiralayanlar ve ev sahipleri için daima ziyan’ mucip olacak bir iştir. Artık bu sahadaki görüşlerde ve tedbirlerde bir değişiklik olması zamanı gelmiş bulunmaktadır.

Biz, zikrolunan bu feci hallerin ikinci defa olarak tekerrürünü müşahede etmekteyiz. Birinci dünya harbinden sonra da mesken vaziyeti aynı idi. Bu meseleler hakkında iyi bir bilgisi olan devlet müşaviri Klöti’nin takriben bundan bir sene evvel söylediği gibi, o zamanlarda elde edilen tecrübelerden bir şey öğrenilmediği görülmektedir: başka türlü olsaydı, bu harbin sonunda ilk alâmetler baş gösterdiği vakit vaktinde tedbirler alınır ve pek büyük tasarruflar yapılmış olurdu.

Bu son bahardan beri işçilere iş bulmak yoluyla mesken inşası işlerini de üzerine almış olan federal askeri dairesi tarafından verilen raporda, mesken inşasıyla mesken ihtiyacı arasındaki münasebet hakkında şu enteresan rakamlar göze çarpmaktadır.

<u>Mesken İhtiyacı</u>	<u>Mesken İnşası</u>	<u>Senesi</u>
12460	10950	1939
13542	5990	1940
18305	5758	1941
17228	6682	1942
16150	7335	1943
12566	10345	1944

11500 12000 takriben 1945 Bu istatistiğe göre 1940 ile 1944 arasındaki dört senelik mesken inşa ve ihtiyacını bir arada toplarsak, ceman yekûn 25765 rakamını bulan mesken inşasına mukabil aynı müddet zarfında 65225 meskene ihtiyaç olduğu anlaşılır. Demek ki, yalnız bu dört yıl için 40 bin rakamını bulan bir mesken noksanlığı mevcuttur. Bu halen mevcut ihtiyaçla beraber sonradan karşılanması icap eden bir ihtiyaçtır. Mesken inşasıyla meşgul alan federal makamlar, son ve gelecek zamanlarda ancak yeni ihtiyaçları karşılamak için mesken inşasını eski ihtiyaçlar hakkında sonra bir karar verilecektir. Bunun neticesi otarakt ırki, mütehasısların fikrine göre, mesken piyasasında normal vaziyetin avdeti için boş ev mevcudu hemen hemen sıfıra düşmüştür, Normal vaziyette % 1,5 boş ev bulunması icap ederdi.

Volkswirtschaft dergisinin Nisan 1946 aile hem de yirmi senelik yapı istatistiği başlığı altında çıkan makale, yapı faaliyetinin geçirdiği safhalar hakkında daha iyi ve daha enteresan bir fikir verecek mahiyettedir. Orada müteaddit tablolar üzerinde 1926’dan 1945’e kadar, mevzu bahis olan muhtelif amiller hakkında malumat vermektedir.

Bu istatistiğe göre yapılan mesken adedindeki farklar göze çarpmaktadır. 1932 senesinde bütün İsviçre'de 2000 den fazla nüfusu olan belediye mıntıklarında 17861 mesken yapılmıştır ki, bu sayı bu son yirmi senenin en yüksek rakamını teşkil etmektedir, 1941 sene sinde en aşağı rakam olan 4664 sayısını bulmaktadır.

Demek bu son sene içinde yapılan mesken miktarı 1932 senesindekinin % 1.4'ünü bulmaktadır. Böyle bir farkın yemedik için ne gibi bir netice doğuracağı aşikârdır. Elde edilen istatistiklere göre bu yirmi sene zarfında ceman yekûn bir senede vasati olarak 10039 mesken yapılmıştır ki, bunun üçte biri Zürih ve diğer üçte biri de Bern, Bal, Waadt kantonlarına düşmektedir. 1000 nüfus başına bir senede yapılan ev adedi vasati olarak Baldeki 6,4 rakamı ile Innerhoden'deki 0,4 rakamı arasında değişmektedir. Yirmi sene zarfında yeni yapılan evlerin % 45,1'i, nüfusu 100 binden fazla olan büyük şehirlere, % 25,2'si, nüfusu 10 binden fazla olan şehirlere ve geride kalan % 24,7'si ise köylere isabet etmektedir.

Mesken inşasında en yüksek faaliyet 1928 ile 1934 senesi arasında olmuştur ki, bu senelerde daima ihtiyacın fevkinde evler yapılmıştır. Bundan sonra felâket baş göstermiştir. 1934 - 1936 arasında, senevi inşaat 15 binden hemen 5 bine düşmüş ve pek az farklarla da ima ihtiyaçtan aşağı bir seviyede kalmıştır.

Mesken inşası faaliyeti, Harbin başından beri yapı masraflarının artması yüzünden büyük bir darbeye uğramış oldu. Mesken inşası için hususi teşebbüslerde de bir emniyetsizlik husule gelmeğe başlamıştı, Çünkü artmış olan yapı masraflarına uygun bir kira bedelinin ileride, yapı levazımının ucuzladığı zamanlarda da elde edilip edilemeyeceği bir mesele olmuştu. Bunun neticesi olarak, federasyon, kantonlar ve belediyeler, bir müddet sonra, ianeleriyle bu işlere müdahale etmek mecburiyetinde kalmışlardı.

Bu yardımların gayesi, yalnız yapı faaliyetini canlandırmak değil, aynı zamanda kiraları da harpten evvelki seviyede tutmak olmuştu.

Burada biz, mesken inşası meselesinde ihmal olunan bir nokta ile karşılaşmaktayız ki, oda bu meselenin, federasyonlarca 1939'dan beri, umum ekonomi ve fiyat politikasına sıkı bir surette bağlı tutulması keyfiyettir. Bu politikaya göre bilhassa fiyat ve maişet masrafları seviyesinin mümkün merteye aşağı tutulması gayesi gözetilmekte ve kira bedelinin 1939'daki seviyesini muhafaza etmesi burada mühim bir rol oynamakta idi. kira bedeli, halkın büyük bir ekseriyetinin bütçesinde mühim bir mevki işgal ettiği için bunun da diğer maddelerdeki pahalılık derecesinde bir fiyat yükselişine maruz kalması, pahalılığı ziyadesiyle şiddetlendirmiş olurdu. Kiraların kontrol ve kiracıların himayesi suretiyle, kira bedellerinin 1939'dan beri ancak cüzi miktarda artırılması gayesi gözetilmiş ve bunda, pek büyük bir kısmı itibariyle, muvaffakiyette elde edilmiştir.

Buna mukabil, yapı masrafları mütemadiyen artarak 1946 iptidasında 165'i bulmuştur. Kira kontrolü ve kiracıların himayesi suretiyle takip olunan gayede daha ileri gidilmek istenildiği takdirde yapı masraflarının artmasının devlet yardımı ile kompanse edilmesi icap etmekte idi. 1945 yılının ortasına doğru Ta 30 - 35 yardım yapmak suretiyle bu gayeye adeta yaklaşmış oldu. Fakat o vakitten beri yapı masrafları arttığı ve bugünkü yüksek Konjonktür devresinde 180'i bulduğu için takip olunan bu fiyat politikası tehlikeye sokulmuş oldu. Son aylarda yapılmış olan veya yapılmakta bulunan evler, bu sebepten eski kira bedellerinden dörtte bir fazla artış göstermektedirler.

Bu sebepten, kira bedellerinin kontrolü, kiracıların himayesi ve mesken inşası meseleleri birbirine bağlı bir bütünlük teşkil etmektedir.

Başka bir makalede, mesken inşasına yapılan devlet yardımından elde edilen tecrübelerden ve bilhassa kooperatif ev inşasından bahsederek ve mesken inşası politikasıyla bir politikanı n bir plan dairesinde idaresinin ileride nasıl bir manzara arz etmesi lazım geldiği hususunda bazı

mütalaalarda bulunacağız. (Dr. F. Wiesser)

Esas Olan Şey İhtiyaçtır

Kooperatif hareketinin meşhur önderlerinden olan Fransız Nasyonal Ekonomi Charle Gide vermiş olduğu konferansların birinde şu isabetli sözleri söylemiştir: “İnsanların her türlü mesleki faaliyetlerinin ilk önce, istihlak maksadıyla istihsalde bulunması suretiyle başladığı hakikati fikir sahibi olan herkesçe malumdur. İnsan, ancak açlığını teskin için ekmiş ve biçmiştir.

Kendi işinin mahsulünü satmak ve bu iş için sarf ettiği paradan daha fazlasını kazanmak düşüncesi insanlara daha sonra gelmiştir ve bu düşünce, nasıl doğduysa, öylece de ortadan kaybolabilir. İstikbal, maziye bir daha avdet edecektir”.

1890 senesinde Berlin’de “Sosyal Mesele ve Onun Halli” adı altında neşrolunan ve 229 sahifeden ibaret bulunan eserde esasını da böyle bir fikir teşkil etmektedir. Eserin müellifi, Ernst Busch adında ticari bir memurdu ve yazdığı şeyler, yaşamış olduğu Rayn Vestefalya Endüstri mıntikasında müşahede ettiği ekonomik münasebetlere istinat etmekte idi. Bu yazılar, o vakit pek az rağbet görmüştür.

Fakat birçok sosyalistlerin ve bilhassa kooperatif hareketleriyle meşgul olanlarının alakasını uyandırmıştır. Bu zikrolunan broşürde şunlar yazılmıştı: “Bütün kazanç faaliyetinin esasını müşteri teşkil etmektedir. İşçi israfta bulunmadıkça kapitalist müteşebbislerde fazla kazanç temin edemezler. Fakat müşteri buldukça, istenildiği kadar kredi mevcuttur ve bu kredinin yardımıyla pek kısa bir zaman zarfında işçiyi çalıştırabilecek ve çalışmasının tam semeresini verecek işletme vasıtalarının temini mümkün olacaktır. İş adamlarının ticaret yoluyla kazanç temin etmelerine ne resmi ve nede tarihi bir hakları vardır. Esasen bu kazancın şimdiye kadar sahibi yoktu ve anım bu sahipsizliğinden iş adamları istifade ederek bütün tüccar sınıfı boyun etmeğe mecbur olacaktır...”

İşçinin kendi dükkânı, istihsal kooperatifi, kendi fabrikası ve kapitalist istihsal şeklinin yıkılması demektir.

Müellifin, sosyal meselelerin hallini basit bir şekilde düşünmüş olsa bile, şüphesiz ki, fikirlerinde hakkı vardır. Fakat müstehlik hakkında düşündüğü şeyler, bizde İsviçre’de ve başka memleketlerde istihlâk kooperatiflerinin kurulmasına esas olan düşüncelerin aynıdır. Çalışan halkın satın alma kabiliyetini bir araya toplamak suretiyle müşterek bir iktisat sistemine yolu açmak düşüncesi senelerden beri müstehliklerin kooperatif hareketlerini tarafından ele alınmış bulunmaktadır. Bunlar, ekonomide esas olan ve insaniyet tarihinin tâ başından beri ehemmiyetini göstermiş olan ihtiyaç, yani insanların İstihlaki meselesinin yine eski mevkiini elde etmesi için elden geleni yapacaklardır.

Bunun nasıl yapılacağını Gide, yıllarca evvel söylemiştir: yapılacak şey, cesim kapitalist organizasyonların, umumi ve daimi menfaatleri monopollerin müdahalelerine karşı müdafaa edecek kooperatif organizasyonlarıyla karşılamaktır. Bunların, sosyal vazifelerini ifa edebilmeleri için, onlara gayenin ehemmiyetine uygun bir vüsat vermeleri kâfidir. İstihlak kooperatiflerimiz zamanımızın en zaruri ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar, bunlar olmasaydı, icat edilmeleri lazımdı. İstihlak kooperatiflerine, tabii bir tekâmülün mahsulü, bağırın ve acıkan çocuğun ana memesinde süt yaratması gibi, tabiatın istediği bir anda meydana çıkan bir sevkıtabii nazariyle bakmak icap eder.

**MESKEN YOKLUĞUNDAN
MESKEN İNŞASINA
DOĞRU II****Çeviren: Fethi Fetihli***(Gesaeen sehaflliehes volksblall, 15.06.1946)***Sosyal Mesken İnşasının Tehlikeye Düşmesi:**

1941 yılında ilk defa olmak üzere, Federal Meclisi 13 şehrin yaptığı müracaat üzerine, mesken inşasının devletçe ilerletilmesi işiyle meşgul olmağa başlamış ve 1942 Temmuzunda ilk defa olarak Federal Meclisi, mesken inşası için devletçe tahsisat konulmasına karar vermiştir. Bütün bu hareketlere saik olan şey, Yapı masraflarındaki pahalılığın tavin edilmesi düşüncesi idi. 1942 yılından itibaren Federasyon, amme hizmetinde bulunan mesken Kooperatiflerine yapı masraflarının (Arazi masrafı hariç olmak üzere) % 10'u nispetinde bir tahsisat vermiştir; hususi yapı teşebbüsleri 1945 sonbaharına kadar Federasyondan % 5 nispetinde bir yardım görüyorlardı. Yapılan bu yardımlara da, kantonların ve belediyelerin de aynı nispette iştirak etmeleri şart konulmuştu. 1941'den 1942'ye kadar yapı masrafları endeksi takriben 130'u bulmuştu. (1939'da 100) Yapılan % 20 yardımla yapı masraflarının yükselmesi az çok telafi edilmiş oldu. 1943'le 1944 arasında yapı masrafları 150 ve sonra, 1945 e kadar 165 e çıkınca o vakit kantonlar ve belediyeler yardımlarını artırdılar. Federasyon ise yaptığı % 10 ve dolayısıyla 5 nispetinde kaldı 1945 iptidasına kadar Basel kantonu (federasyon yardımı da dâhil olmak üzere) % 35 nispetinde bir yardımda bulunmuş ve bu suretle % 50'yi bulan yapı pahalılığı telafi edilmiştir. Fakat başka şehirlerde % 20 ile 30 arasında değişmek üzere daha az yardımda bulunabilmiştir. Bilhassa yapıcılıkta son aylarda kendisini gösteren şiddetli faaliyetin tesiri altında yapı masrafları endeksi 1946 yılının başından bu mayısın sonuna kadar 165'den 180'e çıkmıştır.

Mesken inşası sahasında bu müddet zarfında devletçe yapılan yardımlar hakkında umumiyetle şu noktanın tespiti lâzımdır ki yapı masraflarını, devletçe münasip bir yardımla kompanse etmek düşüncesi ancak kifayetsiz bir derecede tahakkuk ettirilebilmiştir, Bilhassa son yıl içinde, yapılan bu yardımlar, süratle yükselmekte olan yapı masraflarıyla adım atamamıştır. Bunun neticesi olarak, yapılan yeni evlerin kira bedellerini arttırmak mecburiyeti hâsıl olmuştur.

Bundan başka, devletin mali vaziyetini nazarı itibara alarak, kantonlarda ve şehirlerde hatta bu mali yardımın azaltılması temayülü de buna inzımam etmiştir. 1945 yılı sonuna kadar yalnız Basel şehri kantonu, mesken inşası için ceman yekûn 20 milyon Franktan fazla mali yardımda bulunmuştur ki nispeten böyle bir küçük kanton için yüksek bir meblağdır. Bu yılın şubat ayında tanzim olunan Basel şehri mesken inşası projesinde, bu sebepten, mali yardım nispeti % 35'den vasatı % 20'ye indirilmiştir, (federasyon yardımı da bunda dahil olmak üzere). Bunun tesiriyle bugün devlet yardımıyla yapılan 3 odalı bir ev için iki üç sene evvel yardımla yapılan aynı derecede 3 odalı evden takriben 20 frank fazla bir kira bedeli istemek mecburiyeti hâsıl olmuştur. Başka bir cihetten de, maatteessüf geriye doğru bir inkişaf baş göstermektedir. Federasyonun 1942 senesinde Mesken inşasında kooperatif faaliyeti esas itibariyle arzuya şayan bularak daha yüksek bir mali yardım tahsis etmesi gerçi takdire layıktır. Fakat 1945 Ekim ayında federasyonun mesken inşası meselesini iş bulma işiyle birleştirerek bunu askeri daireye havale etmesiyle Kooperatif mesken inşası için gösterilen bu tercih ortadan kalkmış oldu. O vakitten beri kooperatifler de hususi müteşebbisler gibi % 10 nispetinde yardım görmektedirler.

Mesken inşasının inkişaf için devletçe yapılan mali yardımdan başka imkânlar mevcuttur ki,

bunlardan birçok yerlerde pek az istifade olunmaktadır. Burada her şeyden evvel arsa fiyatı meselesi vardır, Bilhassa iskân Kooperatifleri devlet mülkü olan arazide ev yapmayı tercih etmekte ve kira bedelinin miktarı çok defa, belediyenin bu araziye müsait bir fiyatla verip vermeyeceği keyfiyetine bağlı bulunmaktadır. Bundan başka birçok şehirler ve bilhassa Zurich, Wintertuhr ve daha az nispette Basel ve Bern şehirleri, faizsiz ikrazatta veya fevkalade mali yardımlarda bulunmuşlar ve buna karşı mesken kooperatifleri, mesela çok çocuklu aileleri tercih etmek şeklinde, taahhüdata girişmişlerdir. Hatta bozan devlet veya kanton, pek az bir faiz mukabilinde ikinci ve üçüncü İpoteğe de müsaade etmiştir. Kira bedelini düşürmek için fikrimce, bilhassa bu sahada daha fazla işler yapılabilirdi. Dört odalı ve küçük bir bahçeli basit bir aile evinin kirası, eğer ikinci ipoteğin faizi % 4'den ikiye indirilmiş olsaydı senede 150-200 frank kadar daha azaltılmış olurdu.

Bütün bu sebeplerden şimdiye kadar devletçe mesken inşası için yapılan yardımlardan fikrimce, teessüfe şayan şöyle bir netice çıkmaktadır Yapılan bu mali yardımlara rağmen yeni yapılan evlerin kira bedelleri, çalışan halk tabakasının mühim bir kısmı için mevzubahis olamayacak derecede yüksek kalmıştır. Artan yapı masraflarının mali yardımlarla az çok tevzi edildiği 1943 ve 1944 yıllarında, Basel'de dört odalı ve takriben 200 metre murabbaı genişliğinde bir bahçeli aile evi, 97-115 franka kiralanabiliyordu ki, bu da devletçe yapılan % 45 nispetinde bir yardım sayesinde mümkün olmuştur.

Bir zile için yapılan bu ev kolonisinin üçte biri üç veya daha fazla çocuğu olan ailelere kiralanmak mecburiyetinde idi.

Munzam yardımlar ve hususi şartlar olmaksızın kooperatif aile evlerinde daha şimdiden daha yüksek paralar istenmektedir. Basel de bu gün normal mali yardım görmüş olan üç odalı bir aile evi için ayda 115-125 frank kira istemek mecburiyeti hâsıl olmuştur ki, bu birçok işçilerin, tahammül edemeyecekleri bir miktardır. Fazla iş gördürme usulünün son geçirdiği safhaların tesiriyle ve yapı masraflarının yükselmesi suretiyle, Sosyal mesken inşası gayesinden uzaklaşmış ve hatta bu, imkânsız kılınmış oldu. Bugünkü yapı masraflarının artmasını tavzin etmek ve 1939'daki kira bedelini aşmamak için % 60 nispetinde yardım yapılmasını icap etmektedir. Teessüfe şayan bu vaziyetten kurtulmak için Ocak 1946 sonunda İsviçre İşçiler Derneği, İsviçre Sosyal Demokrat Partisi, İsviçre Kiracılar Birliği ve İsviçre İskan Derneği, Federal Meclisine müştereken istida vererek sosyal mesken inşası hususunda takibi icap eden yolları göstermişlerdir.

Federasyon bu gün, muayyen şartlar altında. Sosyal mesken inşası için % 15 nispetinde yardım yapmaktadır. Kantonlarla belediyeler tereddütle bile olsa bu misale göre hareket etmektedirler Biz bu istidada istenilen şeyler hakkında üçüncü ve sonuncu makalemizde malumat vereceğiz.

Mesken inşası için şimdiye kadar yapılan mali yardımlardan elde edilen boşa gitmez bir tecrübeyi burada zikretmek isteriz:

Senelerden beri her yerde ve pek çok defa haklı olarak yardım taleplerinin ve projelerin Devlet Makamatı tarafından, vakit sarfiyatına sebep olan kırtasiyecilik muamelesine maruz kalmalarından şikâyet olunmaktadır.

Bu hal bir çok resmi dairelerin kafi derecede tecrübe sahibi olmadıklarını ve onların, ihtisas erbabının ve bilhassa kooperatif mesken inşasında vukufu olan kimselerin fikirler ne ve beraber çalışmalarına lüzum kalmaksızın bu işi başarabileceklerini zannettiklerini göstermektedir. Hoş olmayan bu haller, kooperatif merkez bankasının yıllık raporunda direktör Doktor II. Küng tarafından bütün açıklığı ve ihtiraz götürmez bir şekilde tenkit edilmiştir. Birçok memleketlerde elde edilen bu tecrübeler mesken inşasının inkişafının pek güç bir mesele olduğunu ve kırtasiyecilikle hal olunamayacağını göstermiştir. Kooperatif fikirlerinin bilhassa tahakkuk edeceği bir saha varsa oda işte burasıdır.

Mesken inşası için devletçe yapılan yardımlardan şimdiye kadar elde edilen tecrübelerle göre böylece pek noksan bir şekilde işaret ettikten sonra, son bir makalemizde de, ileride yapılması icap eden şeyler hakkında malumat vermeğe çalışacağız.

Kooperatif Postası
Karinca,

Ekim 1946, Sayı: 118, S. 43-44.

Yazan: Turgut AKKAŞ

Balkan harbinin ümid kıran günlerini, lise sınavlarında geçirdim. Orta Anadolu'nun bir kaç küçük şehirden başka bir yer görmemişim Bilgisi ve görgüsü dar bir Anadolu çocuğunun kalbinde bu yıkılışın açtığı yaraları, bugün bile tüylerini ürpererek hatırlarım.

Sınıfımızdaki birkaç azınlık çocuğunun, bizim gazetelerde daha evvel, verdikleri acı haberleri bir birimize anlatarak kuytu köşelerde gözyaşı dökerdik.

Meşrutiyet inkılâbının aşıladığı taze heyecanların; verdiği bir fırtına önlerinde kırılan filizlere benziyordu. Ağırılıyorduk. Fakat bu yaşların kaynağı aciz pınar değildi. Yürekerimizi isyan duyguları bunaltıyordu. Yirmi kadar arkadaş gönüllü yazılmağa gittik. Yaşlı bir zat, arkamızı okşadı, derslerinize çalışan, yarın bu memleketi sizler kurarak ve kurtaracaksınız yollu sözlerle bizi kandırdı ve nöbetçi öğretmene teslim etti.

Aynı gün akşamı bize sırta, sırta; Selanik'in düştüğünü haber veren Burdurlu bir yabancı çocuğunu; kanlar içinde bırakıncaya kadar tekmelerimiz altında ezdik. İşte bizim nesil, Fransa büyük ihtilâlini Avrupa reform ve Rönesans'ını böyle bir duygunun ateşi ile okudu. İşte o günden beri bütün milleti beraberce kavrayacak, bütün ruhları birden", kanatlandıracak bir kalkınma atışının rüyalarına gözlerimizi dikmiş bulunuyoruz.

Meşrutiyet devrinin sersemletici şartları bu ümitleri kıracağı yerde, sinirlerimizi çelik zemberekler gibi daha fazla gerdi. Ellerimizden silahlarımız alındığı halde, milli harekâta müstevlilerin üzerine hiddetle atıldık. Tıpkı onlara mektepte Burdurlu yabancı çocuğuna saldırdığımız zamanki ruhla ayaklarımızın altında tekmeledik. Cumhuriyet devrimini bu ruhla yaptık ve bu ruhla çalışmakta devam ediyoruz.

Fakat yüzlerce, yıl midesinden ve şehvetinden başka Tanrı tanımayan başların idaresinde gerileşen, fakirleşen bir yurdu, bir günde cennet yapmak için Musa'nın asasını arayacak kadar dar görüşlü değiliz. Uzun müddet, sabırla, inatla çetin bir yolda yürümeğe mecbur olduğumuzu biliyoruz.

Birçokları şimdiye kadar yapılanları küçümsüyorlar. Parmaklarını en zayıf taraflarımıza çevirerek bizimle alay etmek istiyorlar, Bu adamlar, milli harekât zamanı da aynı fikirleri ortaya atmışlardı. Sanki dünya söz birliği etmiş "hasta adamın" yere devrilmesi ve can çekiştirmesi ile alay ediyordu.

Atatürk büyük nutkunda anlatıyor: Liman Von Sanders Paşa bir gün, Anadolu'dan gelen perişan ikmal kıtalarını teftiş ederken bir zavallı Mehmetçiğin yakasını kavrayarak Bu askerlerle mi harp edeceğiz demiş ve zavallı Mehmetçik bu küçük sarsındı ile dermansız yere devrilmişti.

Türk'ün iç cevherini bilen Atatürk; derhal sıtmadan iskelet haline gelen bu zavallının başucuna giderek kulağına Liman Von Sanders'ın ümitsiz hükmünü fısıldamış. Ne dersin Mehmet? O

kendine mahsus saf ve Çetin tavrıyla aynı tecrübeyi bir daha yapsın da görsün demiş.

Kendine güvenen Alman paşa, bu sefer daha kuvvetle Mehmedin yakasına yapışarak onu yere devirmeyi tecrübe etmiş. Fakat bu arslan yavrusunun silkinmesi ile yere yıkılması kendisi olmuş. Ve tam Liman paşa yerde iken Atatürk onun:

- Bu askerle mi harp edeceğiz sorgusu sorgusuna cevap vermiş:

- Evet, bu askerle harp edeceğiz. Dahiler; mucize yaratan birer Peygamber değillerdi. Onlar; mevcut şartları ve imkânları herkesten evvel kavrayan ve onların imanlarına ayak uydurmasını bilenlerdir.

Ebedi şef Atatürk; bu muzafferiyete eren en bahtiyar Türklerden birisi idi. Türk milletinin yukarıda açığa vurulan bu iç kabiliyetini ilk kavrayanlardan biri olduğu için, Milli Şef İnönü'yü bir yaprak gibi başlarımızın üstünde tutuyoruz.

Türk inkılâbını Deli Petro'nun inkılâbına benzeterek yalnız Atatürk'e mal etmek isteyenleri kendisi bütün hayatında nefretle reddetti. Onunla beraber yürüyen Milli Şef, aramızdan çıkan temiz yürekli bir halk çocuğu neşesiyle büyük davanın bayraktarlığını yaparken, bütün kudretini milli şuur ve iradede almağa dikkat etmektedir.

Otuz kırk bin köyümüzün harap manzarasıyla, üstümüzün başımızın perişanlığıyla ahlaki sefaletlerimizle velhasıl düzeltmeğe vakit bulamadığımız taraflarımızla alay ederler ve bizi bir kere daha yesin uçurumuna sürüklemeye yeltenenler; biraz da gözlerimize, biraz da ruhlarımıza baksalar; artık bizi tuttuğumuz yoldan çevirmenin imkânı olmadığını göreceklerdir.

Bütün Türkiye aynı inançların ateşiyle her gün daha fazla ileriye atılıyordu. Büyük yarının doğum sancılara içinde kıvrıyoruz. Evet, belki birçok peri şan taraflarımız var, belki birçok ıstıraplar çekiyoruz. Fakat bir anne saadetiyle, yeni doğmakta olan yârınki mesut Türkiye'nin hayali bize çekilen her sıkıntıya unutturuyor.

Geçenlerde kötümser duyguların altında hem kendimi harap eden hem de etrafına yeis saçan bir arkadaşla konuşuyordum. Memleket işlerini günlük olayları merhametsiz bir şekilde tenkit etti. Adeta ben de sarsıldım. İçten geldiğine şüphe etmediğim bu duygular karşısında, onu yola getirecek bir şeyler bulup söylenmeden yanından ayrıldım. Bu aczimden dolayı günlerce içimi kurt yedi.

Bir kaç gün sonra birleştiğimiz başka bir dostum bana Van'da çıkmakta olan gazetenin birkaç nüshasını getirmiş ve talebesinden birisinin yazıları üzerine dikkati çekmişti. Bu arkadaşımın ayrıldıktan sonra bunlardan bir nüshasına şöyle bir göz atmak istedim. Gece yarısı olduğu için bunları da ha müsait bir zamanda okumak' düşünüyorum. Fakat okumağa başlayınca, bunları elimden bırakamadım. Sabahın dördüne kadar sevincimden gözlerime uyku girmedi.

Van gibi vatanının en uzak köşesinde de, inkılâbımızın şuurlu nabzı atıyordu. Mahmud Gündüz, Hikmet Şimşek, Sırlıoğlu, Ziya Akkaya, Ragıp Şevki Yeşim, Ayhan, Cemal Yüksel, Lütfi Arif Genber gibi her biri insana yeni ümitler aşılayan, yazarların diğer arkadaşlarıyla beraber vatanın doğusunda nasıl bir aşkla çalıştıklarını benim kötümser arkadaşına göstermek iştiağıyla çarpındım ve o gün sabah erken bu arzumu yerine getirdim. Gazeteleri önüne atarak:

- Bak bak vatanın en uzak köşelerinde bile inkılâbın ateşli şuurunu yanmaktadır. Hele ona bir kaç parça okuduğum zaman yüzünde mesut bir gülümseme çiçeklendi ve hayretle açılan gözlerini üzerime dikecek;

- Yahu haberimiz olmadan Vatanın şarkında yeni bir "Tanrı yıldızı" doğuyor diye söylendi.

**TÜRK
KOOPERATİFÇİLİK KURUMU**

2024 YILI GENEL KURUL TOPLANTISI

Türk Kooperatifçilik Kurumu Mali Olağan Genel Kurulu

1. Toplantı: 15 Mart 2025 Cumartesi Saat: 16.00

Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi A Blok Seminer

1 salonunda (Emniyet Mahallesi Muammer Yaşar Bostancı Caddesi No: 4
Beşevler / ANKARA) yapılacaktır.

Çoğunluk sağlanamaması durumunda;

2. Toplantı: 22 Mart 2025 Cumartesi Saat: 16.00 de aynı adreste tekrar yapılacaktır.
Üyelerimize duyurulur.

Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Yönetim Kurulu Başkanı

**TÜRK
KOOPERATİFÇİLİK EĞİTİM VAKFI**

2024 YILI GENEL KURUL TOPLANTISI

Türk Kooperatifçilik Eğitim Vakfı Mali Olağan Genel Kurulu

1. Toplantı: 15 Mart 2025 Cumartesi Saat: 17.00

Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi A Blok Seminer

1 salonunda (Emniyet Mahallesi Muammer Yaşar Bostancı Caddesi No: 4
Beşevler / ANKARA) yapılacaktır.

Çoğunluk sağlanamaması durumunda;

2. Toplantı: 22 Mart 2025 Cumartesi Saat: 17.00 de aynı adreste tekrar yapılacaktır.
Üyelerimize duyurulur.

Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Yönetim Kurulu Başkanı

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Prof. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Prof. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Cemil ŞENEL

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

HAYSİYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilerek teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Kooperatif Postası

KARINCA

ŞUBAT 2025 YIL: 91 SAYI: 1058 ISSN: 1300-1450

